

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Principia Juris Canonici : Ex Libro ... Decretalium Gregorii
IX. Pontificis M / Antehac In Alma & Archi-Episcopali
Benedictina Universitate Salisburgensi**

König, Robert

Salisburgi, 1725

VD18 80460518

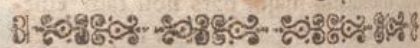
12. De Causa Possessionis, & proprietatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61781](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61781)

10 *Jure novo* qui plus re, locò, aut causâ petit, ex Justiniani constitutione condemnatur in omne damnum, quod suâ petitione reo intulit, & insuper pendere debet triplum ejus, quod ob majorem quantitatem, libellò conventionis comprehensam, viatoribus, id est, executoribus litium, sportularum nomine præstandum fuit. §. 24. *Instit. de Actionib. l. 2. C. h. t.* Sed cum sportulæ in foro Ecclesiastico non præstentur, c. 10. *de Vita & honest. Cleric.* nec hujus poenæ in c. un. h. t. mentio fiat, ideo Jure Canonico non recipitur, & tantum in expensas damnatur, qui re, locò, aut causâ plus petierit. Quodsi tempore plus petat actor, reo restituit sumptus litis, & dilatio temporis, non quidem totius, sed ejus, quod debitori supererat, sive ex conventionem, sive ex natura actionis, ad solvendum duplicatur, ut si poena delicto commensuretur, §. penult. & hodie autem *Instit. de Except. junctâ. l. 8. §. 7. ff. de Pœnis. Vallenf. h. t. n. 2. Panorm. in d. c. un. n. 14.*

11 Reperias tamen casus, in quibus plus petentes nullâ poenâ afficiuntur. Ut I. Si actor plus petens minor sit 25. annis: huic enim, sicut in aliis causis, in quibus læsus est, ita etiam in hac restitutione in integrum succurritur. d. §. 22. *Instit. de Action. nisi ex dolo plus petierit. arg. l. 1. & 2. C. 12. Si adversus delictum.* II. Si quis non per dolum, sed probabilem ignorantiam plus petit, ut supra n. 2. dictum. III. Si in libello adjecta sit clausula: *salvo jure superflui.* Ita Schneidvv. ad §. 33. & plus autem n. 1. *Instit. de Actionibus. Zanger. de Except. p. 2. c. II. num. 4.* Verum quâ ratione, non video: aut enim ignorans, & per errorem plus petit, aut sciens: si ignorans, ipso jure tutus est: Si sciens, fieri non potest, quin poenam illam

incurrat: quia protestatio actui contraria nil operatur. Coler. ad c. 2. n. 69. *de Except. IV.* Si plus petens in judicio non persistat, & saltem ante sententiam poeniteat, refundatque expensas & damna reo illata. c. un. ibi: *si super petitione sua duxerunt in judicio persistendum. h. t.* Dixi: & saltem ante sententiam poeniteat: ad quod enim tempus poenitere liceat, in ancipiti est, quamvis verior videatur opinio Glossæ in d. e. un. quæ affirmat poenitere licere tantum usque ad litis contestationem, arg. l. non amplius. ff. *Rem ratam. haberi.* ubi is, qui promisit non petere amplius in judicio non committit stipulationem, si ante judicium, id est, ante litem contestatam desistat: quia plus nondum petivit, sed petere tantum voluit. Dissentiunt Vallenf. h. t. n. 6. Panorm. in d. c. 11. n. 6. & 7. & alii.

TITULUS XII.

De causa possessionis, & proprietatis.

Supra Tit. 10. n. 6. memoravimus, prius cognoscendum esse de possessione, quam proprietate. Nunc dicamus de ipsa causa possessionis & proprietatis.

Pars I.

De Possessione.

SUMMARIA.

1. *Possessionis etymologia. 2. homonymia. 3. usque 8. definitio. 8. usque 23. divisio. 23. & origo.*
24. *Ad Acquirendam possessionem requiritur apprehensio. 25. usque 31. Belverna 31. usque 40. ficta.*
40. 41. *Quo modo quasi possessio rerum incorporalium paratur?*
42. usque 48. *quinam possessionis accipiendæ captae sint?*
48. *Res possessibilis debet esse corporalis. 49. in commercio vacua à possessione alterius.*

52. Forma. 53. Finis poſſeſſionis.

54. Uſque 60. Adducuntur commoda poſſeſſionis.

61. Quomodo procedendum, ſi duo agant remediū retinenda poſſeſſionis?

67. & ſeqq. Proponuntur modi, quibus poſſeſſio amittitur.

§. I.

1 Poſſeſſio à ſedibus appellata, quaſi ſedum poſitio. l. 1. pr. ff. de Acquir. vel amitt. poſſeſſ. ut habet lectio Florentina; quam approbare videntur Germani, dum poſſeſſionem eine Beſitzung nuncupant. Diſſentit Jaſon in d. l. 1. qui eam à pedibus deducit, ut & Norici libri legunt.

§. II.

2 Poſſeſſionis verbò varia ſignificantur: bonorum poſſeſſio, hoc eſt, ſucceſſio prætoriana: t. t. ff. de Bonorum poſſeſſ. uſucapio: l. 19. l. 23. §. 1. l. 30. pr. ff. Ex quib. cauſ. major. proprietatis rei, ſeu dominium: l. 37. ff. de Judiciis l. 78. ff. de V. S. Ipla res poſſeſſa: l. 4. §. 2. l. penult. ff. de Alienat. judic. mut. cauſa. denique, & quidem propriè detentio rei, ſive rei inſiſtencia juxta d. l. 1. in pr. ff. de Acquir. vel amitt. poſſeſſ. In qua ſignificatione

§. III.

3 Deſinitur poſſeſſio, quòd ſit detentio rei cum affectione eandem ſibi habendi. Col- ligitur ex d. l. 1. §. 20.

4 Dicitur I. Detentio rei. Ut igitur detentio facti, ita & poſſeſſionem in ſe, & quatenus poſſeſſio eſt, facti eſſe conſequitur. Quòdſi quid juris circa eam conſideretur, id ſit per modum accidentis, & ratione effectus detentationi coherentis, quòd ejus eſſentiam non ingreditur, ſed eſt prorsus extrinſecum. Sunt hanc in rem textus ma- niſteſtissimi in l. 1. §. furioſus circa fin. ibi: eam enim rem facti, non juris eſſe. & §. ſi vir l. 29. ff. de Acquir. vel amitt. c. poſſeſſ. l. 1. §. Scavola l. 5. ff. Si is, qui Teſtament. liber.

Dicitur II. cum affectione eandem ſibi habendi: ut excludatur nuda detentio rei alienæ, quæ vulgò poſſeſſio aſſinina, ab Ita- lis nuda tenuta, in jure verò quandoque poſſeſſio naturalis, aut corporalis vocitatur, & nil aliud eſt, quàm nuda inſiſtencia cum animo rem vel cuſtodiendi, vel conſervan- di, vel detentandi, vel eà utendi, fruendi. Detinet autem animò cuſtodiendi depoli- tarius rem depositam. l. 1. pr. ff. de custodi- dum ff. Depositi. animò conſervandi, qui legatorum conſervandorum cauſa in poſ- ſeſſionem miſſus eſt. l. 9. ff. de Rei vindic. animò detentandi ſervus, l. 24. l. 49. §. 1. ff. de Acquir. vel amitt. poſſeſſ. l. 38. §. 7. & 8. ff. de V. O. animò utendi commo- datarius. l. 1. §. 1. l. 5. §. ſi duobus ff. Com- modati. & uſuarius. l. 2. & t. t. ff. de Uſu & habit. animò utendi fruendi conductor. d. l. 5. §. ſi duobus t. t. ff. & C. Locati con- ducti. ſicut & uſufructuarius rem uſufu- ctuariam l. 1. & 60. §. 1. ff. de Uſufr. l. 6. §. 2. ff. de Precario. l. 1. §. 8. l. 49. pr. ff. de Acquir. vel. amitt. poſſeſſ. l. 5. §. 1. ff. Ad exhib. Atque iſti omnes non tam poſ- ſidere quàm in poſſeſſione eſſe dicuntur. l. 10. §. 1. ff. de Acquir. vel amitt. poſſeſſ. nique, quorum nomine in poſſeſſione ſunt, per illos poſſident. l. 3. §. 12. l. 9. l. 18. pr. ff. Eodem. Hinc hiſ, non illis detentatori- bus interdicta competunt. l. 1. §. quod ſer- vus 22. ff. de Vi, & vi arma. l. 3. §. 8. ff. Uti poſſidetis. exceptò uſufructuario, per l. 4. ff. Eod. Hiſ, non illis uſucapio proce- dit, & Publiciana, poſſeſſionisque accessio, ac commoda dantur. Vaudius 2. Variar. quaſt. c. 3.

§. IV.

Dividitur poſſeſſio I. in propriam, & impropriam. Propria eſt rerum corpora- lium l. 3. pr. ff. de Acquir. vel amitt. poſſeſſ. Impropria rerum incorporalium, puta be- nefi-

neficii, juris eligendi, venandi, servitutum. Quæ in c. 3. h. t. indigatur quasi-possessio, germanicè, eine Nebenbesitzung / ac eodem effe&us habet, quos possessio proprie dicta, ut liquet in interdicto *uti possidetis*, ubi Prætor de vera possessione locutus est, & tamen Jcti id ad usum servitutum, aliorumque jurium incorporalium applicarunt. l. 8. §. 5. ff. *Si servit. vind.* Zahus in l. 3. n. 4. ff. *de Acquir. vel amitt. possess.*

9 II. Dividitur possessio in naturalem & civilem; quæ divisio proponitur in l. 1. §. de jicitur ff. *de Vi, & vi armata*. l. 2. §. quod vulgo ff. *Pro herede*. l. 3. §. fin. ff. *Ad exhibendum*. & passim alibi.

10 *Naturalis* ita dicitur dupliciter. Primo à modo possidendi, cum quis rem naturaliter, hoc est, animo & corpore tenet, vel eidem insitit. l. 3. §. 3. & 13. l. 23. in princ. ff. *de Acquir. vel amitt. possess.* l. 1. §. 24. ff. *de Vi, & vi arm.*

Secundo à forma possessionis, cum quis rem tenet cum affectu sibi habendi citra jus & opinionem domini; sive deinde possessionem corpore detineat, sive

12 animo retineat. Ita possidet Creditor pignus conventionale. l. 7. §. 12. ff. *Communi divid.* l. 9. §. proprie l. 35. §. 1. l. 40. pr. & §. 2. ff. *de Pignor. act.* l. 36. 37. & 40. pr. ff.

13 *de Acquir. vel amitt. poss.* Vallus rem feudalem tit. 23. & 26. in pr. *Feud.* l. tit. 8. §.

14 *fin. Feud.* 2. Emphyteuta rem emphyteuticam l. 15. §. 1. ff. *Qui satisd. cog.* l. 1. in fin. C. *de Municip. & colon. patrim.* l. 1. & 4. in

15 pr. C. *de Collat. fund. patrim.* Superficiarius superficiem, utpote qui interdicto de superficiebus defenditur. l. 1. §. 1. & 2. ff. *de Superfic.* & ibi DD. Sequester rem sequestratam, cui scilicet partes expressè, & nominatim possessione cesserunt. l. 17. §. 1. ff. *Depositi* junctâ l. 39. ff. *de Acquir. vel amitt. poss.*

16 *Sequester* est tantum nudus detentor. d. l. 39. & infra ad Tit. *de Sequestra-*

tione probabitur. Porro ita etiam possidet, qui precario rogavit, ut sibi possidere liceat. l. 15. §. 4. ff. *de Precario* l. 13. §. 1. ff. *de Publ. in rem. act.* l. 10. §. 2. ff. *de Acquir. vel amitt. possess.* Item qui scienter possidet rem alienam, sibi tamen & suo nomine, quo pertinent fures, prædones, & similes injusti ac malæ fidei possessores. l. 5. & 6. ff. *Eod.* l. 67. pr. ff. *de Furtis.*

22 Possessio civilis itidem dupliciter sic dicitur. Primo à modo possidendi, cum quis rem animo retinet, absque corporali detentione. l. 10. C. *de Acquir. & retin. poss.* l. 3. §. 13. ff. *de Acquir. vel. amitt. poss.* uti si quis fundum animo & corpore sit adeptus. & postea peregrè proficiscatur, nemine in fundo relicto, sic tamen ut nollet amittere possessionem; is civiliter possidere putatur per l. 6. §. 1. ff. *de Acquir. vel amitt. possess.* Secundo à forma possessionis, cum quis rem tenet animo domini, & sibi habendi; sive deinde rei corpore quoque insitit, sive solo animo complectatur. Ita possident ipsi rerum domini. arg. l. *Fulvinius* 8. ff. *de Vi & vi arm.* l. *filiusfam.* 114. §. *iidem principes.* ff. *de Legat.* l. 1. l. 15. §. 1. ff. *Qui satisd. cog.* & bonæ fidei possessores illi, qui ex justa causa & opinione domini rem in manum & potestatem suam accipiunt; de quibus *sub tit.* ff. *Pro donato pro dato.* pro legato &c. hi enim habent conditionem usucapiendi, quæ civilem possessionem supponit. l. 10. §. fin. ff. *de Acquir. rer. dom.* l. *ne possessione* & ibi Godofr. ff. *de Usucap.*

23 III. Dividitur possessio in justam, & injustam l. 3. §. 5. ff. *de Acquir. vel amitt. poss.* l. 2. & 3. pr. ff. *Uti possidetis.* Illa est, quæ justo & legitimo titulo innititur; hæc verò, quæ illo destituitur. Malè itaque nonnulli justam possessionem cum civili & injustam cum naturali confundunt, ac pro iisdem usurpant, ut videre est apud Alciat.

ciat. in l. 1. n. 50. & Socinum d. l. 3. §. ex contrario §. n. 6. ff. de Acquir. vel amitt. possess. cum plurimi naturaliter tantum, iidemque tamen iuste possideant, neququam autem civiliter, ut sunt Emphyteuta, vasallus, creditor pignoratitius & precario rogans, ut sibi possidere liceat per textus in l. si servus 22. §. 1. V. licet enim iuste possideant ff. de Noxal. act. l. quacunq. 13. §. 1. ff. de Public. in rem act. l. 7. §. 4. ff. Communi divid.

22 IV. Dividitur in possessionem bonæ, & malæ fidei. d. l. 3. §. genere ff. de Acquir. vel amitt. possess. Bonæ fidei possessio est iustæ ac legibus conformata; e contra malæ fidei, iniustæ, ac legibus reprobata possessionis scientia, arg. §. si quis a non domino Instit. de Res. divis. & l. 7. in fin. C. de Agric. & censit. §. V.

23 Causa efficiens possessionis duplex est: remota, & proxima.

Remota est jus. Et quidem videtur, possessionem naturâ esse prodictam, ut sine qua dominia rerum nullô modô distingui possint: nullus enim secundum communem hominum sensum melior credebatur dominia distinguendi & cognoscendi modus, quam corporalis rei insistentia & detentio: nullum quoque aptius remedium, quo rerum, quæ nullius in bonis erant, dominia consequi valeamus, quam naturalis ipsarum apprehensio juxta l. 1. §. 1. ff. de Acquir. vel amitt. possess. ubi traditur dominia rerum ex naturali possessione cepisse.

24 Proxima est apprehensio corpore & animo facta: adipiscimur enim possessionem neque per se animo, neque per se corpore, sed conjunctim utroque l. 3. §. 1. & 3. l. 8. ff. de Acquir. vel amitt. possess. l. 4. C. Eod. Corpore: quia ut rem aliquam possideamus, debet aliquo modo corporaliter apprehendi manibus, pedibus, oculis, vel alio quovis modo in se, vel per aliud; animo:

quia debet accedere intentio, voluntas, seu affectio rem possidendi per l. 41. ff. Eod.

Est autem apprehensio, qua possessionem²⁵ acquirimus, vel vera, vel ficta.

Apprehensio vera est, quando res accipitur manibus, si sit corporea mobilis; aut intratur pedibus, si sit immobilis. Et hæc necessaria est I. ad acquirendam possessionem rerum illarum, quæ domino carent, ut sunt feræ, gemmæ, & lapilli in littore maris, thesauri, insulæ in mari natae, & res pro derelicto habitæ. §. 12. 18. 22. 39. & 47. Instit. de Res. divis. l. 1. §. 1. ff. de Acquir. vel amitt. possess.

II. Si quis clam aut vi aliquid²⁶ possidere vult, v. g. depositarius depositum, quoniam rem apprehendere, & loco movere debet. l. 3. §. si rem. ff. Eod. ibique ratio redditur: quia furtum sine contrectatione fieri non potest.

III. Si alius rem possidens nolit tibi possessionem cedere per l. 1. §. 1. l. 18. §. fin. ff. Eod. Excipitur: nisi auctoritate Magistratûs res tibi ficta apprehensione tradatur, eam v. g. eminus ostendendo. Imò si visû tradi non possit, satis esset, vel solo verbo eam tradere, ut docet Molina de F. & F. tr. 2. disp. 13. per l. quamvis ff. de Bonis auctoris. judic. possid. & c. contingit de Dolo, & contum.

IV. Ad acquirenda bona defuncti, utpote quæ²⁸ domino carent, à quo tradantur. l. 23. in pr. ff. de Acquir. vel amitt. possess. ibi: cum hæredes instituti sumus, adita hereditate omnia quidem jura ad nos transeunt, possessio tamen nisi naturaliter comprehensa ad nos non pertinet. Nec contrariatur l. cum millos 30. ff. Ex quib. caus. major. ubi decernitur, possessionem defuncti quasi junctam descendere ad hæredem: nam ibi possessio pro usufructu sumitur, ut lex ipsa declarat, cum subjicit, possessionem etiam non aditâ hereditate compleri & perfici: id est, usufructu, quæ inchoata est à defuncto continua-

nuatur & transmittitur ipso jure in hæredem sine ejus apprehensione.

29 Advertit verò Molina *l. cit.* ad veram apprehensionem totius non semper opus esse, ut quis omnes ejus partes, puta omnes angulos domus, aut agri circumambulet, sed satis esse intrare domum, aut agrum quoad aliquam partem animò possidendi totum. *l. 3. §. 1. ff. de Acquir. vel amitt. poss.* Deinde si res, cujus est comparanda possessio, capi consuevit non per partem sui, sed per aliquid sui, ut equus per capistrum, vinum per vas, tunc sufficit, eam capere, per quod capi consuevit.

30 *Dubitationis* est: si cui Comitatus, aut Ducatus fuerit donatus, & is ejus velit consequi possessionem, an cujuslibet castelli, vel oppidi occupatione omnium omnino rerum sub illo comitatu contentarum, possessio dici possit acquisita? Subscribo Duareno *in d. l. 3. §. 1.* qui vult, quòd si pagi, vel castella distinctos habeant fines, omnium apprehensione opus esse arg. *l. 1. §. 16. ff. Eodem.* Si enim ex unius servi hæreditarii apprehensione nihil ad aliorum possessionis acquisitionem inferitur, cur ex unius castelli occupatione aliorum possessionem acquisitam arguamus? quandoquidem sicut hæreditas universitas quædam est, sub se comprehendens omnes res hæreditarias, sic quoque Comitatus, ac Ducatus universitas est, sub se continens diversa oppida, ac pagos.

31 *Apprehensio ficta* est, quando intervenit alius actus, qui tamen ex dispositione juris apprehensionis vim obtinet, habetque locum, quando res traditur à possessore antiquo, vel ejus locò auctoritate publicâ. Et fit usitatius in rebus corporalibus sequentibus modis.

32 I. Per visum; veluti per longas manus: si enim possessor eminus ostendat rem di-

cendo, se tibi tradere ejus vacuam possessionem, tuncque acceptes, possessionem acquiris. *l. 1. §. 21. & l. 18. §. venditorem. ff. de Acquir. vel amitt. possess.*

II. Per traditionem clavium: nam si quis mihi vendiderit frumentum, quod in horreo est, simul atque claves horrei tradiderit, protinus in me frumenti possessio cum dominio erit translata. *l. clavibus 74. ff. de Contrab. empt.* Id verò ut apud ipsum horreum fiat, omnino necessum est. *l. clavibus.*

III. Per traditionem scripturæ, quam possessor antiquus habebat, continens titulum & jus, quo tradens scripturam illam possidebat: censetur enim scriptura eam rem ipsam continere. *l. 1. C. de Donat. Donell. §. Comment. c. 9. circa fin.* Neque hinc ut in traditione clavium, præsentia rei requiritur; quia de hac *in d. l. 1.* nulla placet mentio, & aliàs traditio scripturæ nihil operaretur, cum solus aspectus acquirendæ possessioni sufficiat juxta *d. l. 1. §. 21. l. 18. §. 2. ff. de Acquir. vel amitt. possess.*

IV. Per substitutionem antiqui possessoris, si is sibi in re tibi donata, aut vendita retineat usumfructum, aut constituat se conductorem rei donatæ, vel venditæ. *l. quod meo 18. pr. ff. Eod. l. 28. & l. 35. §. 1. C. de Donationib.* Ratio est: quia usufructuarius & conductor rem possident nomine domini directi, & locatoris.

V. Per traditionem brevis manus; nempe quis rem suam tibi prius commodatam, locatam, vel apud te depositam tibi postea vendat, aut donet: videris enim rem ex causa depositi, locati, & commodati restituisse, & ex causa empti, vel donationis recepisse. arg. *§. 44. Instit. de Rei divis. l. 62. ff. de Evictio. l. 15. ff. de Reb. cred.*

VI. Per appositionem custodiæ, si possessor rem donatam, aut venditam cum voluntate

te alienatoris rei donatæ vel venditæ tuo nomine custodia adhibeatur. *l. quarundam § 1. ff. de Acquir. vel amit. possess.*

38 VII. Per signationem rei venditæ; unde si quis in nemore emit arbores & securi, vel aliâ notâ eas signaverit, traditio facta intelligitur. *l. 14 §. fin. ff. de Periculo & comm. rei vend.* Ejusdem tamen efficacix non est signatio dolii: magis etenim ne submutetur, signari solet, quàm ut tradi videatur. *l. 1 §. 2. ff. Eod.*

39 VIII. Per constitutum, seu per clausulam constituti; quando, qui vendit aut donat rem etsi non tradat emptori, vel donatario, attamen ejus nomine, se constituit possidere. *l. quod meo. 18. ff. de Acquir. vel amit. possess.* Qui modus omnium frequentissimus est. Plures alii videri possunt apud Godofred. *in not. ad l. 3. §. 1. ff. Eod. & ad l. slavibus 74. ff. de Contrah. empr.* ad quem brevitatis causâ lectorem remitto. Sed

40 *Quæres.* Quo modo jurium incorporalium possessio paretur pro cuius quæstionis resolutione distinguo inter jura, quæ non inhaerent rei corporali, uti jus eligendi & ea, quæ inhaerent corpori, uti servitutes. Primi generis jurium possessio acquiritur scientiâ & patientiâ illius, ad quem pertinet concedere, vel resistere actus, si quis tamen actum exerceat cum probabili opinione, se uti jure suo; nisi ex circumstantiis appareat, actum illum ex gratia concessum esse. Molina *tr. 2. de F. & F. disp. 14. n. 1.* Secundi generis jurium, seu servitutum possessio comparatur primò per introductionem, vel immisionem in fundum, qui servire debet, factam animò possessionem tradendi ab eo, vel voluntate ejus, qui servitutem constituit per *l. 3. §. dare ff. de usur.* Hauld. *de F. & F. tr. 3. c. 3. n. 222.* Deinde per usum, & exercitium servitutis tanquam jure

debitum cum scientiâ & patientiâ illius, cuius interest, talem usum permitti, aut prohiberi. *l. fin. ff. de Servitut.* Quod si servitus esset negativa, ut est servitus altius non tollendi, tunc ad comparandam possessionem requireretur ex parte volentis acquirere possessionem prohibitio, seu contradictio tanquam jure competens: ex parte alterius, ut is acquiescat prohibitioni factæ. Schneid. *in §. fin. Instit. de Servit. n. 8.* & alii unanimiter.

Dissentiunt autem DD. quot actus ad consequendam possessionem jurium desiderentur? Menoch. *1. arbitr. jud. quæst. casu 160.* & Covarr. *ad c. possess. p. 2. relect. in it. n. 6. de R. F. in 6.* unico actu simpliciter contenti sunt. Sed rectius distinguit noster Panorm. *in c. 3. n. 22. & seqq. h. t.* Nam aliqui actus sunt, qui vix unquam alicui conceduntur ex gratia, & non nisi ex debito aut servitutis jure regulariter exercentur: ut quòd vicinus tignum immitat, aquam ducat per alterius fundum, jurisdictionem exerceat, vel quid simile; & tali casu unus videtur sufficere: quoniam jure suo, & cum patientia domini possidens ea facere censetur. *l. 1. §. 4. & §. 2. ff. de Aqua quotid. & astiv.* Quidam sunt actus, qui solent concedi ex amicitia, & gratiâ, sed rarò, & non ita frequenter; ut ire per fundum alterius, pomum decerpere, aucupium exercere &c. & tunc ad acquisitionem possessionis plures actus requiruntur, ex quibus verosimiliter constare possit, utentem non ratione amicitix, sed jure suo illos actus exercuisse per *l. 1. §. hoc interdicto. ff. de itinere, actuque privato.* Alii denique actus sunt meræ facultatis, qui frequenter & communiter alicui concedi solent ex benevolentia, & gratia; & tunc etiam plures actus sæpiùs iterati non sufficiunt: sic enim etsi millies ali-

aliquis in Monasterium ut hospes susceptus sit, vel ad mentam alicujus vocatus, non præsumeretur per hoc qualita possessio, nisi ex circumstantiis appareat, quod jus aliquod sibi vindicârit, v. g. Episcopus, dum Monasterium visitat. Layman. *in d. s. 3. n. 6. h. s.*

§. VI.

42 *Subjectum* possessionis est possessor; ex parte cujus, ut animum affectumve rem habendi sibi, aut pro sua habeat, necessum est arg. *l. 8. ff. de Acquir. vel amitt. poss.*

Hinc

43 *Colliges I.* furiosum per se non esse habitum ad acquirendam possessionem. *l. 1. §. 3. ff. Eod.* turiosi enim nulla voluntas est, & planè absentis ac quiescentis locò habetur. *l. 40. ff. de R. F. & l. 2. §. 3. ff. de Fure Codicill.* Intelligo autem hic furiosum quatenus in iplo furoris paroxismo jam constitutus est, & continua mentis alienatione sine intervallo, omni intellectu careres juxta *l. Divus Marcus. ff. de Officio Præsida. l. 22. §. 7. ff. Solutio matrim.*

44 *Colliges II.* per se non posse apprehendere possessionem pupillum, qui ejus ætatis nondum est, ut intellectum capiat. *Text. in d. l. 1. §. 3.* cum non multum distet à furioso, §. 10. *Instit. de Inutilib. stipul.* Nisi forte in eo, quòd furiosus per curatorem, quidem, non etiam curatore auctore possessionem acquirere valeat, valeat verò infans auctore tutore suo. *l. 32. §. 2. ff. de Acquir. vel amitt. poss.* judicium namque infantis suppletur auctoritate tutoris, quod utilitatis causâ receptum est. *l. 32. cit.*

45 *Colliges III.* possessorem constitui non posse perfectè ebrium, aut dormientem, etsi iis quid traditum sit: quia carent affectione requisitâ ad consequendam possessionem, utpote qui ignorant rem sibi tradid. *l. 1. §. 3. ff. Eod.*

Colliges IV. ignorantem rem aliquam apud se existere, per se ipsum eam non posse possidere. *l. licet C. de Acquir. possess.* eò quòd non censeatur habere animum possidendi. Per servum tamen, vel filium-familias ex causa peculii etiam ignorans, imò etiam infans & furiosus possessionem adipisci, & usucapere potest. *l. 1. §. 5. ff. de Acquir. vel amitt. possess. l. 2. ff. pro solut.* Similiter & per procuratorem quis ignorans possessionem acquirere potest; ulucapio verò seu præscriptio prius non procedet, quam possessionem acquisitam esse noverit. *l. 34. l. 49. §. 2. ff. & l. 1. C. de Acquir. possess.*

Colliges V. attentâ juris subtilitate neque collegium, civitatem, tribum, aut si quòd aliud est corpus aggregatum, capax est possessionis, cum universi consentire nequeant; sed hic prævaluit utilitas: hodie enim eo jure utimur, ut & possidere, & per alium possessionem nancisci possit universitas. *l. 1. §. ult. l. 2. ff. Eod.*

§. VII.

Materia, seu objectum possessionis est omnis res possessibilis, ut autem talis sit, debet esse corporalis: in commercio: certa: & vacua à possessione alterius.

Corporalis: sola enim ut tangi, ita quoque teneri potest, ac proinde sola etiam possideri: siquidem possidere tenere est. *l. 3. pr. ff. de Acquir. vel amitt. poss.* Excluduntur itaque à vera possessione res incorporales, quæ tactui & aspectui non subsunt, sed abstractivè solo intellectu percipiuntur: cujusmodi sunt usufructus, usus, jus vendendi, jurisdictio, servitutes, & jura prædiorum omnia; quæ tamen abusivè, improprie, & quasi possideri quandoque dicuntur. *l. 10. ff. Si servitus vind. l. 23. §. item ff. ex quib. caus. major. l. 18. §. 1. ff. de Hæred. petit. l. 3. §. pen. ff. Unde vi*

9 In commercio: nam in poſſeſſionem non cadunt, quæ extra hominum commercium ſunt: ut ſunt res ſacræ, ſanctæ, ac religioſæ. l. 30. §. 1. ff. de Acquir. vel amitt. poſſeſſ. l. 6. in pr. ff. de Contrah. empt. l. 83. §. 5. ff. de V. O. forum item & baſilica, & alia uſu publica. l. 1. §. ſin. ff. de Acquir. vel amitt. poſſ. Liber homo; quem quidem ignorans, & bona fide quis poſſidere poteſt, non verò ſciens. d. l. 1. §. 6. l. 23. §. ſin. ff. Eod. l. 10. §. 4. ff. de Acquir. rer. dom. §. 4. Inſtit. Per quas perſonas. Huc quoque pertinent res, quæ à certis tantum perſonis poſſidentur: quales ſunt decimæ, aliæque jura ſpiritualia, quæ non poſſunt poſſideri à Laicis, ſed à ſolis Clericis. c. 7. de Praſcript. Præterea in Imperio noſtro ea, quæ in ſignum ſupremæ eminentiæ, & poteſtatis ipſi competunt, puta jus ad Imperatoris coronam, dignitatem & honorem pertinens. arg. e. intellectu 3. de Furejur. Regalia item majora ſoli Imperatori reſervata. tit. 56. Feud. 2. niſi vel privilegio, vel tempore, cujus initii non extat memoria, alius ſibi ea acquirat. Gail. 2. obſer. 3. l. num. 4.

50 Certa: incertam partem rei poſſidere nemo poteſt: veluti ſi hac mente ſis, ut quid Titius poſſidet, tu quoque velis poſſidere. Text. in l. 3. §. incertam. ff. de Acquir. vel amitt. poſſ. vel ſi ita tibi tradam, quidquid mei juris in eo fundo eſt. Text. in l. 26. ff. Eod. ubi ratio ſubjungitur: nam qui ignorat, nec tradere, nec accipere id, quod incertum eſt, poteſt. Et certè prius eſt, ut eſſe aliquid, & ubi ſit, quantumque ſit, ſciamus, quam ut vel capere, vel noſtrum fieri velle poſſimus.

51 Denique vacua à poſſeſſione alterius: quia plures tandem rem in ſolidum poſſidere nequeunt: contra naturam quippe eſt, ut cum ego aliquid teneam, tu quoque id

tenere videaris; vel ut in loco, in quo ego ſto, vel ſedeo, tu quoque ſtare, vel ſedere videaris per text. in d. l. 3. §. ex contrario. ff. Eod. Verùm hic textus procedit de poſſeſſione ejusdem ſpeciei: diverſæ enim ſpeciei poſſeſſio poteſt eſſe penes plures, ita ut unus naturaliter rem poſſideat, v. g. Emphyteuta, Vaſallus; alius autem civiliter, ut Dominus directus, per d. l. 3. §. ex contrario. & l. 3. ff. uti poſſideris. Hauld tom. 1. de F. & F. rr. 3. c. 3. n. 212. §. VIII.

Forma poſſeſſionis conſiſtit in detentio- 52 ne rei cum affectione ſibi eam habendi, quæ eſt forma poſſeſſionis naturalis: aut habendi pro ſua; quæ eſt forma poſſeſſionis civilis.

§. IX.

Finis poſſeſſionis eſt, ut commodis re- 53 rum poſſeſſarum utamur, fruamur; quod præcipuè ex effectibus poſſeſſionis intelligere licet. Eckolt ad ff. de Acquir. vel amitt. poſſeſſ. §. 14.

§. X.

Effectus poſſeſſionis inſignes ſe offerunt. 54 Primus eſt, quòd poſſeſſori liceat poſſeſſionem contra turbatores armis tueri, & dejecto à poſſeſſione eam propriâ auctoritate recuperare, dummodo in continenti fiat, id eſt, quàm primùm ſpectatis circumſtantiis commodè fieri poteſt. l. 3. §. 9. ff. de vi & vi arm. l. 1. C. unde vi.

Secundus, quòd in pari cauſa melior ſit 55 conditio poſſidentis. c. 65. de R. F. in 6. l. 128. ff. Eod. l. 4. C. de Condiſt. ob turp. cauſ. Unde ſtante dubio, quinam rei poſſeſſæ dominus ſit, ſi id pro rei qualitate diligenter indagata veritate deponi non potuit, poſſeſſor interim rem licitè retinere, & fructus inde percipere, perceptosque conſumere poteſt, donec liquidò conſtet, rem non ad ſe, ſed ad alium ſpectare. Mo-

Rr

lina

lina tom. 1. de F. & F. tr. 2. dist. 16. n. 2.
Et adeo possidentis conditio melior est, ut
licet æqualis sit actoris & rei probatio, pos-
sessoris tamen testes præferantur; nisi actor
foveat causam favorabilem v. g. causam li-
beralem: in ea enim, si utriusque testes
fuerint æquales, pro libertate sententia fe-
renda est. c. ex literis. 2. de Probat.

§6 Tertius, quod in iudicio petitorio pos-
sessor præsumatur esse dominus, ipsoque
probationis onus rejicit in adversarium.
l. 14. ff. l. 2. C. de Probat. nisi aliunde vehe-
mens conjectura, vel præsumptio existat,
iniquam possessionem esse, quo casu neces-
sitas probandi possessori incumbet. arg. l.
vis ejus. 15. C. de Probat. ubi Glossa in V.
ausugisse. ait, quod reus probare, & causam
sive titulum dicere debeat, cum præsum-
ptio stet pro actore.

§7 Connexa questio est: num in dubio præ-
sumatur quis jure, & cum titulo possidere?
Quod affirmo per l. fin. C. de Reivindic.
l. 2. C. de Acquir. & retin. possess. Nec im-
merito: titulus enim secundum DD. cau-
sat bonam fidem. Menoch. lib. 3. pra-
sump. 13. in dubio verò semper benignior
est iustitiam interpretatio, ut quis potius di-
catur bonæ fidei, quam malæ fidei posses-
sor. Planè titulum possessionis suæ petito-
riò conventus edere non cogitur, exceptâ
causâ petitionis hereditatis. l. 11. C. de
Heredit. petit.

§8 Quartus effectus est, quod actore non
probante possessor absolvatur, & etiamsi
ejus res non sit, qui possidet, si tamen actor
non potuerit suam esse probare, remanet in
suo loco possessio. §. 4. Instit. de Interdict.
d. l. fin. C. de Reivindic. Hinc periti Ad-
vocati possessorum præmittunt petitorio,
ut suadetur in l. 24. ff. Eod.

§9 Quintus est, quod possessor immobilium
liberetur ab onere satisfaciendi de iudicio si-

sti; idque ideo, quia hic cessat suspicio lu-
gæ, ut notant DD. in l. 15. ff. Qui satis-
cog. Marant. in spec. aur. de Satisfac. n. 3.
Possessorem verò accipe, qui suo jure, & ir-
revocabiliter jure directi utilisve domini
possidet; non creditorem, aut usufructua-
rium. d. l. 15. §. 2. Tantum quoque pos-
sidere debet, quantum requiritur pro quan-
titate, & æstimatione rei petitiæ. Gloss. in
§. sed hodie. Instit. de Satisfac.

§. Sextus cernitur in iudiciis, remediis, seu
interdictis possessoriiis, quæ triplicia: vide-
licet adipiscendæ, recuperandæ, & retinen-
dæ possessionis. §. 2. Instit. de Interdict. l. 2.
§. hac autem ff. Eodem. Interdicta adipi-
scendæ vocitantur ea, quibus agimus, ut ac-
quiramus possessionem, quam nunquam
habuimus. d. l. 2. §. adipiscendæ veluti inter-
dictum quorum bonorum: quod competit
hæredi ad obtinendam possessionem rerum
hæreditariarum. §. 3. & ibi Interpp. Instit. de
Interdict. t. t. ff. Quorum bonorum. Inter-
dictum quod legatorum; quod datur hæredi
ad avocandam possessionem rerum legatarum,
quas citra ejus voluntatem legatarii
propriâ auctoritate occuparunt t. t. ff. quod
legatorum. Interdictum Salvianum: quo
locator agit ad adipiscendam possessionem
rerum, quas colonus in fundum induxit, &
pro mercede pignori expressè obligavit t. t.
ff. de Salviano interdicto. d. §. 3. Instit. de
Interd. Recuperanda possessionis remediis
agitur ad recuperandam possessionem à
qua quis per spoliū, aut aliam causam
violentam excidit; de quibus in Tit. seq.
Retinenda possessionis remedia competunt
pro conservanda possessione acquisita con-
tra quovis modo turbantes, aut in posses-
sionis usu impediētes. §. retinenda 4. In-
stit. de Interdict. cujus causâ duo præcipue
interdicta prodita sunt: nempe interdi-
ctum uti possideris, quod ad possessionem re-

rerum immobilium; & interdictum *utru-*
bi, quod ad poſſeſſionem rerum mobilium
tendam pertinet. *d. §. retinenda r. s. ff. Uti*
poſſideis, & Utrubi.

61 Sed quid ſi duo contendant, probentque
ſe poſſidere. v. g. jus venandi in eadem ſylua,
jus piſcandi in eodem flumine, cui adjudica-
canda erit poſſeſſio? Communiter placuit,
ei adjudicandam eſſe, qui probavit poſſeſ-
ſionem antiquiorem; vel, ſi in tempore pa-
ritas ſit, ei, qui titulum poſſeſſionis habet;
aut, ſi in probatione tituli pares ſiat, ei, qui
produxit teſtes numero plures, & fide di-
gniores. *c. licet 9. & ibi Panorm Felin. &*
alii de Probat. P. Engel h. e. n. 6. & 7. At
ſi contingat, ut æquales omnino ſint proba-
tiones utriusque partis, ſua cuique conje-
ctanti ſolet eſſe ſententia. *Gloſſa in d. c.*
9. vult utendum eſſe formulã: uſi poſſide-
is, ita impoſterum poſſideatis; ita ut neu-
ter vincat aut vincatur. *Panormit. ibid. n.*
27. putat: forte eſſe dirimendam hanc con-
troverſiam, ita ut ille poſſeſſionem retineat,
in quem fors ceciderit per *l. 14. ff. de Judi-*
ciis Gail. de Pignorationib. obſerv. 22. n. 11.
ſtatuit pro reo pronuntiandum, cujus par-
tes ſunt favorabiliores. *l. favorabiliores ff.*
de R. I. Bartol. in l. ſi duo in pr. n. 5. ff. Uti
poſſideis. exiſtimat, iudicem rem debere di-
videre, & partem uni, partem alteri aſſig-
nare arg. *l. 41. ff. de Heredib. inſtit.* Tiraq.
in tr. de jure primogen. q. 17. opin. 2. n. 5.
probat, iudicem cui maluerit, gratificare
poſſe. *Menoch. Remed. 3. de rein. poſſeſſ. n.*
776. credit, in tali caſu ad Principem, &
Superiorem eſſe recurrendum. Mihi in
tanta opinionum varietate veriùs videtur,
iudicem omnino debere ſuperſedere in
cauſa, & ſuper poſſeſſorio non pronuntia-
re, ſed partes jubere, ut ad iudicium proprie-
tatis, ſeu petitorium tranſeant, dominiùm
que probent, ut ſentit *Gloſſa Marg. in d. c.*

licet 9. de Prob. quia ubi Judici de cauſa
non liquet, ſuper illa pronuntiare nequit.
l. 14. ff. de Recept. qui arbitr. l. 36. ff. de Re
judic. Quòdſi rixæ aut ſcandali occaſio ti-
meatur, res apud ſequeſtrum deponenda
eſt arg. *l. 17. ff. de Uſufr. & dicemus in Tit.*
17. hujus libri.

Septimus effectus eſt, quòd poſſeſſio, ci
vilis per legitimum tempus continuata,
operetur præſcriptionem & acquisitionem
dominii rei poſſeſſæ. *t. t. infra de Præſcri-*
ptionib.

Octavus, quòd bonæ fidei poſſeſſor fru-
ctus rei poſſeſſæ lucretur. *l. 22. C. de Rei*
vindic. Fructus autem ſunt vel natura-
les, vel industriales; qui iterum ſunt con-
ſumpti, vel extantes; extantes rursus ſunt
vel pendentes vel percepti. In quibus om-
nibus fere diverſum jus obtinet: conſum-
ptos enim omnes indiſtinctè lucretur bonæ
fidei poſſeſſor. *§. 35. Inſtit. de Rev. diviſ.* ſi-
ve naturales, ſive industriales, arg. *l. 4. §. 2.*
ff. Fin. regund. Pendentes verò, cum ſint pars
fundì, indiſtinctè reſtituendi veniunt. *l.*
44. ff. & l. 22. C. de Rei vindic. In perceptis
quoque & extantibus idem jus ſtatuo: na-
turales namque cum industrialibus reſti-
tuendi ſunt. *l. 48. ff. de Acquir. rer. dom.*
Siquidem quod ex re mea ſuperſt, meum
eſt, cujus vindicandi jus habeo. *l. 49. §. 1.*
ff. de Rei vindic. Perceptio itaque, quamvis
ſit modus acquirendi domini. *l. 25. §. 1.*
l. 28. ff. de Uſuris l. 40. l. 48. in pr. & §. ſin. ff.
de Acquir. rer. dom. eſt tamen revocabilis
tantum, conſumptio autem irrevocabilis
per *d. l. 4. §. 2. ff. Fin. regund.* poſt litis con-
teſtationem bonæ fidei poſſeſſor univerſos,
ſive extantes, ſive conſumptos reſtituet;
quippe ex quo res in iudicium deducta eſt,
ſcientiam malæ fidei poſſeſſionis accipit.
l. 2. C. de Fructib. & lit. expenſ. l. 25. §. 7. ff.
de Heredit. petit. §. 2. Inſtit. de Offic. Jud.

64 *Controversia* hic movetur: num si bonæ fidei possessor ex consumptione fructuum locupletior redditus fuerit, respectu lucri ad restitutionem teneatur? Negant plures ex Recentioribus tam Theologi, quam Jurisperiti. Ego tamen in affirmativam magis propendo; imprimis quia stando in jure naturæ possessor rei alienæ tenetur fructus consumptos restituere, in quantum factus est locupletior. Ergo etiam jure positivo: etenim textum clarum & apertum non reperies, quo jus positivum hoc in passu à naturali recesserit. Deinde bonæ fidei possessor tenetur ob fructus extantes. *d. l. 48. ff. de Acquir. rer. dom.* atqui his insunt, & accenseri debent fructus consumpti, qui possessorem suum reddidère locupletiozem, cum adhuc extare, & non absumptum videatur, quod in corpore patrimonii retinetur. *l. idem 72. ff. de Legat. 2. l. pater 23. ff. de Adim. vel transf. leg. l. 32. §. 9. ff. de Donation. inter vir. & uxor. l. 22. ff. de Negot. gest. l. 34. pr. ff. de Minorib.* Adde text. in *§. etsi 2. Instit. de Offic. judic.* ubi eadem intervenire dicuntur in petitione hæreditatis circa fructus, quæ in petitione rerum singularum. Jam verò in illo casu, nempe si possidet hæreditatem alienam, bonæ fidei possessor tenetur ad restitutionem fructuum, ex quibus locupletior factus *l. item veniunt 20. §. 6. §. item eos l. sed & si 25. §. 11. ff. de Petit. hæred. l. 1. §. 1. C. Eod.* ergo & hoc in casu idem juris erit propter paritatem rationis, ne quis cum alterius damno locupletetur contra *l. 14. ff. de Condict. indeb. l. 22. l. nisi 33. §. 1. l. 55. ff. de Petit. hæred. l. 206. ff. de R. F.* Vid. Pannorm. in *c. gravis 11. n. 6. de Restit. spoliat.* Covar. lib. 1. *Variar. resol. c. 3. n. 6.*

65 Porro malæ fidei possessor, & ipsius hæres tam ante, quam post litis contestationem omnes fructus restituere cogitur. *d. l.*

22. *C. de Rei vindic. sive adhuc extant, si ve ab eo fuerint consumpti. l. 22. §. 2. ff. de Pignorat. act. d. §. 35. Instit. de Rer. divij. & non tantum, quos percepit, sed & quos percipere potuit; quia dominum rei debet servare indemnem. §. 2. Instit. de Offic. jud. l. 15. §. 4. ff. de Hæredit. pet. l. 23. l. 62. §. 1. ff. de Rei vindic.* Extantes reperentur rei vindicatione, consumpti conditione *l. 3. C. de Conditione ex lege.*

Nonus, & non postremus possessionis effectus est, quod possessio immemorialis suppleat omnes præsumptos defectus vitiositatis, & nullitatis, sitque probatio probata tituli, nec patiatur inquisitionem de titulo, sed muniat privilegio singulari. *contra morem dist. 100. c. 31. causa 18. q. 2. c. 1. de Prescript. in 6. c. super quibusdam, præterea de V. S. l. hoc jure §. ductus aquæ. ff. de Aqua quotid. & æstiva: Rolland. à Valle lib. 2. consil. 66. n. 6. & 40. & consil. 89. n. 9. & 11.*

Plures alios effectus, ac commoda possessionis docebit lectio, & usus.

§. XI.

Contraria possessioni est ejusdem amissionis; quæ sit vel volente, vel invito possessore.

Volente possessore amittitur possessio rerum æquè mobilium ac immobilium I. animo & corpore simul: cum omnis res, per quas causas nascitur, per easdem dissolvatur *c. 1. de R. F. l. nihil tam naturale l. fert. l. 53. ff. Eod. l. 8. ff. de Acquir. vel amitt. possess. II. Solo etiam animo: ut si quis manens in fundo, quem alteri vendidit, constituat se imposterum non amplius sibi, aut suo nomine, sed emptori possessurum. *l. 3. §. 6. l. 17. §. 1. ff. Eod. Quibus non adversantur d. l. 8. ff. Eod. & l. 153. ff. de R. F.* in his enim non dicitur: nullam amitti possessionem, nisi corpore & animo simul, sed so-*

ſum, quòd ad amiſſionem poſſeſſionis requiratur, ut utrumque in contrarium agatur, hoc verò vel ſolo animo fieri poteſt: quippe qui in fundo eſt, etiamſi corpore eum contingat, ſi tamen eo animo ſit, ut poſſidere nolit, protinus omnem poſſeſſionem, etiam quatenus corpore conſtat, amittit: cum animus quidem ſine corpore poſſidere poſſit, corpus verò remoto animo non utique licet *C. de Acquir. & retin. poſſeſſ. l. 1. §. 1. ff. Eod.* ut ſic nihilominus verum ſit, nonniſi utroque corpore ſcil. & animo, poſſeſſionem amiſſam eſſe. Confer. Donell. *lib. 5. Comment. c. 13.*

68. Poſſeſſore invito aliter amittitur poſſeſſio rerum mobilium, aliter rerum immobilium. Mobilium poſſeſſio amittitur I. per furtum & rapinam alterius *l. 15. l. 47. ff. de Acquir. vel amitt. poſſeſſ.* II. per fraudem depositarii contrectantis rem ut ſuam, & eo animo loco moventis. *l. 3. §. 18. ff. Eod.* III. per amiſſionem rei, v. g. gemmarum, annuli &c. eſto nullus alius eam poſſideat. Si tamen ejuſmodi res ſit in noſtra cuſtodia, ſed non occurrat, quia indiget majori inquiſitione, non cenſetur amiſſa ejuſ poſſeſſio. *l. 9. §. 13. l. 25. l. 47. ff. Eod.* IV. per fugam rerum animatarum; at habità diſtinctione inter ſervum, & bruta animalia. Si ſervus aut ancilla auſugerit, non amittitur eorundem poſſeſſio civilis, donec ab alio occupetur, vel niſi diu ſe gerant pro liberis. *l. 1. §. 14. l. 3. §. 10. ff. de Acquir. vel amitt. poſſeſſ.* Sin brutum animal auſugerit, ita ut diligenter quaſitum non reperiatur, aut conſuetudinem per ſe redeundi non habeat, ſtatim à domino poſſideri deſinit, quamvis à nullo alio poſſideatur. *d. l. 3. §. 13.* Rerum immobilium poſſeſſio amittitur I. per violentam deiectionem, aut excluſionem à fundo proprio. *l. 5. ff. de Uſurp.* II. per diuturnam abſentiam, niſi quis per

alium rei inſiſtat, ut proteſtetur, ſe nolle amittere poſſeſſionem *l. 6. §. 1. ff. de Acquir. vel amitt. poſſeſſ.* III. ſi rem ſciat ab alio occupatam, & negligat: aut reſreſſus ad recuperandum repullus ſit: aut timens repullam non ſit aggreſſus. *l. 3. §. 8. l. 6. §. 1. l. 7. l. 25. §. 2. ff. Eod.* IV. ſi res vel à flumine; vel ab hoſte, ita ſit occupata, ut non ſit probabilis ejuſ recuperatio. *d. l. 3. §. 17. l. 18. §. 4. junctà l. 30. §. 3. ff. Eod.* V. ſi quis neſciat rem eſſe ſuam, aut ſi aliunde præſumatur animus poſſidendi deſiſſe. Molina *tr. 2. de F. & F. diſp. 92.* Hæunold. *de F. & F. tom. 1. tr. 3. c. 3. coneroverſ. per tot.*

Atque hæc, quæ de amiſſione poſſeſſionis rerum corporalium dicta ſunt, ad res incorporales porrigi debent, ut etiam earum quaſi poſſeſſionem tam volentes, quam invidi amittamus. Quod ſi ſi vel per negligentiam aut abſentiam non utamur jure noſtro; vel ſi quis impedimenta injiciat, quòd minus jure noſtro uti queamus, cum ea pro deiectione ſint. *c. ſin. de Neſtit. ſpoliat.* puta ſi quis in juridiſtinctione, privilegiis, aliis que immunitatibus exercendis, vel ſervitiis ruſticorum uſurpandis me turbet; vel ſi annuis penſionibus ſolvendis interpellatus quis eſſet ac ſolutionem denegat: vim namque admittit, poſſeſſionem me ſpolians, ut ne animò quidem eam retineam. Schneidvv. *ad §. poſſidere n. 187. Inſtit. de Interdict.*

Pars II.
De Proprietate.
SUMMARIUM.

- 71. Proprietatis ſynonymum eſt dominium.
- 72. 73. Ejuſdem deſinitio. 74. uſque 80. diſiſio. 80. & origo.
- 81. Modi acquirendi dominium alii ſunt naturales alii civiles. 82. uſq. 86. Ad naturales refertur Genatio. 86. uſq. 90. inventio. 90. 91. captivitas. 92. alluſio. 93. accretio. 94. inſula productio.

Rr 3 lio.

95. ab eis de relictis. 96. natura animalium.
 97. perceptio fructuum. 98. plantatio. 99. satio.
 100. in edificatio. 101. specificatio. 102. confusio.
 103. permixtio. 104. intertura. 105. scriptura.
 106. pictura. 107. usq. 112. et additio. 112. Addu-
 cantur modi acquirendi civiles remissive.
 113. usque 118. Quinam sint capaces domini?
 118. usque 123. Quorum rerum dominium datur &
 acquiri possit?
 123. forma. 124. Finit. 125. & seqq. effectus do-
 minii.

71 **H** Actenus de Possessione. Sequitur de
 Proprietate. seu Dominio: solent
 enim hæc duo passim confundi, quamvis
 dominium sit terminus magis latus, quam
 proprietas. l. 13. ff. de Acquir. rer. domin.
 Cujac. in comment. ad l. interdum 21. in pr.
 ff. de Acquir. vel amitt. possess.

72 **D**efinitur proprietate, seu Dominium
 quod sit jus reale disponendi de re aliqua
 tanquam sua, nisi lege prohibeatur. Less.
 de F. & F. lib. 2. c. 3. dub. 2. cum com-
 muni.

73 **A**dditur: nisi lege prohibeatur. Licet
 enim dominium ex sua natura tribuat po-
 testatem ad qualemcunque rei usum, vel
 dispositionem, lex tamen interdum impe-
 dit, ut hæc potestas non possit exire in
 actum, atque actum secundum aufert reli-
 cto actu primo domini. Sic pupillus &
 minor annis de rebus suis liberè & se solis
 disponere non possunt, quamvis illorum
 veri domini sint juxta Apostol. ad Gal. 4.
 Similiter majoratus, fidei commissaria, &
 alia bona vincularia legibus ita disponenti-
 bus non licet alienare, cum tamen possessor
 in iis verum dominium habeat arg. l. gene-
 raliter. §. sub conditione ff. Qui, & a quib.
 manumiss. Molina de F. & F. sr. 2. disp. 3.
 n. 4. Ratio est: quia hoc impedimentum
 à lege inductum non tollit ipsum domi-
 nium, seu jus habituale disponendi de re,

sed solum ligat hujus juris usum, quo im-
 pedimento per lapsum temporis, vel aliter
 cessante sine collatione novi juris de talibus
 bonis quis pro arbitrio disponere potest.

Dividitur proprietate seu dominium in
 in naturale & civile. Naturale, quod ali-
 per anticipationem vocant, est, quando
 quis spectato jure naturali est dominus,
 prout dicitur habere mulier in dote. l. in
 rebus C. de jure dot. Civile, quando quis
 per legem acquirit dominium, prout dicitur
 acquirere maritus in dote: ut qui so-
 lus stante matrimonio exercet effectus do-
 minii, dominio mulieris interim quie-
 scente. pr. Instit. Quib. alien. lic. vel non.
 l. 75. ff. de Jure dot. l. 9. C. de Rei vin-
 dic.

Il. Dividitur in dominium vetum & fi-
 ctum. Verum est, quod quis verè, & ci-
 tra fictionem juris obtinet. Fictum, quan-
 do jus aliquem fingit esse dominum, qui
 tamen reverà non est: vel quia usucapio-
 nem jam ceptam necdum complevit: vel
 quia per usucapionem ab alio completam
 jam desit esse dominus. Ex hoc domi-
 nio nascitur actio Publiciana, & rescissoria.
 §. 4. & 5. Instit. de Actionib.

Ill. Dividitur in Dominium plenum, seu
 perfectum, & non plenum, seu imperfec-
 tum. Plenum est jus de re disponendi
 tam amplum, & universale, ut nemo alius
 jus de eadem re disponendi habeat. Non
 plenum est jus de re disponendi tam restric-
 tum, ut alius quoque jus de eadem dispo-
 nendi habeat.

Dominium non plenum subdividitur in
 directum & utile. Directum habet is, pe-
 nes quem sola, seu nuda remanet proprie-
 tas, sicut remanet penes dominum respec-
 tu rei traditæ in feudum, emphyteusim,
 aut superficiem. Utile habet is, qui ha-
 bet

bet jus utendi fruendi ſeparatum quidem à proprietate, at ſtabile & uniuersale unà cum jure vindicandi rem ipſam; ſicut habet vaſallus, emphytenta, ſuperficiarius. Clariff. D. D. Braun. in tr. de Dominio in comm. c. 3. §. 2. n. 6.

78 IV. Diuiditur in dominium reuocabile, & irrevocabile. Reuocabile eſt, quod non eſt perpetuum, ſed reuocari poteſt; quale habet maritus in re dotali: hæres in re ſub conditione legata: bona fidei poſſeſſor in fructibus extantibus &c. Irrevocabile eſt, quod ex intentione perpetuò durat; quale habet fere quilibet dominus.

79 V. Diuiditur in dominium uniuersale, & ſingulare. Uniuersale competit cuius hæredi circa uniuersitatem jurium, fundatque petitionem hæreditatis. l. 1. ff. de Hæreditatis petiti. Singulare competit circa res ſingulas, fundatque duplicem actionem: rei vindicationem, ſi pro objecto habet rem corporalem. l. 1. ff. de Rei vindic. & actionem confeſſoriam, ſi pro objecto habet rem incorporalem. l. 1. ff. Si uſufr. petatur, & Si ſeruitus vindicetur.

80 Cauſa efficiens proprietatis, ſeu domini duplex eſt: remota & proxima. Remota juxta communem eſt jus Gentium: hoc enim jure rerum dominia diſtingta eſſe, traditur in l. 5. ff. de J. & F. l. 1. ff. de Acquir. rer. dom. & in §. 13. Inſtit. de Rerum diuiſ. idque ex triplici ratione: tum ne bona ob communionem communiter negligenterentur. l. 2. C. Qui, & à quib. quarta pars. tum ut evitarentur rixæ & diſcordiæ, quæ ex communiōne naſcuntur. l. ſi non fortem. §. ſi certum ff. de Condiſt. in deb. tum ut tolleretur confuſio: nam ordinatè res tractantur, ſi ſingulis capquam propria gubernandæ traduntur. c. 1. & 2.

diſt. 8. Nec quempiam turbet textus mox cit. c. 1. Tolle jura Imperatorum, & quis audeat dicere: mea villa, aut meus iſte ſeruus, aut domus hac mea eſt. etenim ibi per jura Imperatorum venit Jus Civile Romanum, quod jure naturali, gentium, & civili conſtat per l. 6. ff. de J. & F.

Cauſa efficiens proxima ſunt modi acquirendi dominium, hoc eſt, tituli, ſeu cauſæ ex ſe habiles ad dominium conferendum. Et hi modi alii ſunt naturales, alii civiles.

Naturales ſunt, qui jure gentium, quod proximè accedit ad jus naturale, conſtituti ſunt; quales numerantur ſequentes: uenatio, inventio, captiuitas, alluuiò, accretio, inſula productio, alvei derelictio, foetura animalium, perceptio fructuum, implantatio, ſatio, inædificatio, ſpecificatio, confuſio, permixtio, intextura, ſcriptura, pectura, & traditio; quos breuiter perſtringamus.

Venatio prout eſt genus ad piſcationem, aucupium, & uenationem in ſpecie, eſt occupatio feræ exiſtentis in naturali ſua libertate. De hac in §. fera 12. Inſtit. de Rerum diuiſ. ita decernitur: Fera igitur beſtia, & volucres, & piſces, & omnia animalia, qua mari, cælo, & terrâ naſcuntur: ſimul atque ab alio capta fuerint, jure gentium ſtatim illius eſſe incipiunt: quod enim ante nullius eſt, id naturali ratione occupanti conceditur, nec intereſt, feræ beſtias, & volucres ntrum ſuo in fundo quis capiat, an in alieno. Planè animalia naturâ manſueta, cicurata, & noſtrâ cuſtodia detenta occupanti haud acquiruntur, uſque adeò, ut ſi quis ovem è faucibus lupi ereptam animo lucrandi apprehenderit, furti reus cenſeatur per id. §. 12. 15. & 16. Inſtit. Eod. l. 3. l. 4. l. 5. §. 6. ff. de Acquir. rer. domin. Sed non omnino loquitur.

83° *Dubitatur I.* Utrum fera bestia à venatore vulnerata, capientis sit, an verò vulnerantis? & capientis, non vulnerantis esse, disertè habetur in d. l. 5. §. 1. ff. Eod. §. 13. *Institut. de rer. divis.* subjunctâ ratione: quia multa accidere possunt, ut vulnerans non capiat. Unde à sensu contrario arguitur, feram vulneranti acquiri, si ita vulnerata sit, ut illam percussor insequens certò sit capturus, nec quid accidere possit, ut eam non capiat: quia fera tam acri vulnere ceu instrumento censetur veluti jam apprehensa, & in potestate vulnerantis esse. Haunold. *tr. 5. de F. & F. c. 1. n. 65. & seq.* in dubio, an fera esset evasura, docet Lessius l. 2. de F. & F. c. 5. *dubit.* 10. fieri occupantis, eò quòd adhuc videatur habere suam naturalem libertatem arg. d. l. 5. *princ.* Molina verò de F. & F. *tr. 2. diff.* 42. & alii sentiunt, juxta proportionem dubii inter utrumque dividi debere.

84° *Dubitatur II.* num fera, quæ in laqueum, rete, aut viscum à me positum incidit, mea sit, an illius, qui eam exemit? Navar. Covar. Lessius, & non pauci DD. dominium attribuunt eximenti propter l. in laqueum. § 5. ff. de Acquir. rer. dom. & quia dominium rerum, quæ nullius sunt, uti est fera, non acquiritur, nisi per apprehensionem, qui autem tantum laqueum posuit, necdum apprehendit, sicut e contra, qui exemit. Sed rectius distinxeris: itane fera sit irretita, ut eluctari, aut se explicare non possit, an luctando se extricare, & adhuc evadere queat: Priori casu fera mea erit: quia sufficienter intelligor apprehendisse, ademptâ ei libertate naturali per meum instrumentum, neque enim ad acquirendum dominium feræ requiritur apprehensio corporalis immediata, sed sufficit moralis. Zoëf. *ad ff. de Acquir. rer. dom.* c. 10. Casu posteriore non ad me, sed ad

eum pertinebit, qui primus exemerit: quia fera ita capta remansisse creditur in naturali libertate per l. 3. §. 2. ff. Eod. Quamvis Molina d. *diff.* 42. n. 2. dicat, tunc æstimandam esse spem, quam habui de fera capienda, & ab altero compensandam.

Dubitatur III. Si quis hodie contra justitiam Principis prohibitionem venetur, aucupetur, piscetur: an adhuc, quod caperit, suum faciat? Zoëfio l. cit. n. 14. aliisque affirmantibus calculum adjicio: quia quæ nullius sunt, jure gentium fiunt primò occupantis, quàm diu non impeditur dominii acquisitio. Atqui feræ non obstante prohibitione Principis sunt nullius: cum manent in naturali libertate; nec per dictam prohibitionem impeditur acquisitio dominii: quia etsi Respublica, seu Princeps venationem prohibendo absolute possit impedire dominii acquisitionem, tamen defacto impedire non censetur. Ergo feras quis suas facit, quas contra prohibitionem Principis primus occupat. Non distinetur tamen, quin talis peccet, tum contra obedientiam, tum etiam persæpe contra justitiam in Principem, qui jus venandi, piscandi, & aucupandi, habet ex justo titulo quæsitum, adeoque in conscientia obstringatur ad restitutionem, non quidem ferarum, avium, vel piscium, aut æstimationem eorum, utpote dominus, sed illius damni & detrimenti, quod Princeps passus est ob hujusmodi injustam venationem. Dominic. Bassus in *Semcentur. controvers. canonico-legal. controvers. 4.* Haunold de F. & F. *tr. 5. c. 1. n. 78.* Layman in *Theolog. moral. l. 3. tr. 1. c. 4. n. 14.*
Inventio est occupatio rerum inanimatarum, quæ nullius sunt. Estque vel rerum, quæ nullius unquam fuerunt, vel rerum, quæ fuerunt alicujus, sed esse desierunt.

87 Objectum inventionis rerum, quæ nullius unquam fuerunt, ſunt lapilli, gemmæ, margaritæ, & alia, quæ in litore maris inveniuntur: hæc enim cum, ut ſupponitur, nullius unquam fuerint, naturali jure ſtatim primi inventoris ſunt. §. 18. *Inſtit. de Rer. diviſ. l. 3. ff. de Acquir. rer. dom.* Invenire autem dicitur & inveniendū ſibi acquirere, non qui prior videt rem, ſed qui prior apprehendit, eo ſcilicet modo, quo res apprehendi ſolet. *l. c. §. 1. l. 3. §. 3. ff. de Acquir. vel amitt. poſſeſſe.* Neque refragatur *d. l. 1. §. 21. ibi: non eſt enim corpore, & aliu necesse apprehendere poſſeſſionem, ſed etiam oculis & affectu*: ſiquidem lex hæc loquitur de occupatione rerum, quæ alicujus ſunt, & mediante traditione tranſferuntur in alium. Econtra aſſertio noſtra procedit ſolum de occupatione rerum, quæ nullius ſunt, ubi verâ aliquâ apprehenſione opus eſt.

Hodie jura hæc plerorumque territoriorum, & rerum publicarum uſu terminata ſunt aliter, quo lapilli, gemmæ, & ſimiles res, quæ circa litora inveniuntur, regalibus dudum adſcripta, prouti refert Hugo Grotius *de Jure bel. & pac. lib. 6. c. 3. num. 5. Eckolt. ad ff. de Acquir. rer. dom. §. 20.*

88 Ad objectum inventionis rerum, quæ fuerunt alicujus, ſed eſſe deſierunt, pertinent *l. res derelictæ.* Ut autem res pro derelicta habeatur, exigitur primò, ut quis nolit rem amplius eſſe ſuam. Deinde, ut eam abjiciat. Unde ſi quid navis levandæ cauſâ in mare projectum ſit, aut ſi quid alicui inopinatò de curru cadat, id ejus eſſe non deſinit: & ſi quis aliquid invenerit in via, vel alio modo publico, non poterit id abſque furti ſuſpicionem retinere. §. ult. *Inſtit. de Rer. diviſ.* In dubio etiam nemo præſumitur rem ſuam habere pro derelicta. arg. *l. 1. §. ſim. ff. ad Leg. Rhod.*

KÖNIG IN DECRET. LIB. II.

II. Ad objectum hujus inventionis pertinet theſaurus; qui in *l. 31. §. 1. ff. de Acquir. rer. dom.* definitur, quòd ſit vetus quædam depositio pecuniæ, vel alterius rei mobilis, cujus memoria non extat, ut jam dominum non habeat. Eſt autem circa inventionem theſauri ſecernendum jus naturæ à positivo. Jure naturæ theſaurus cedit inventori ubicunque & quomodocunque inventus fuerit: quia theſaurus neque eſt fructus, neque pars fundi, vel loci inventionis, ſed res nullius; quæ verò tales ſunt, jure naturæ & Gentium cedunt primò occupanti. §. 12. *Inſtit. de Rer. diviſ.* Jure positivo refert, mediis licitis theſaurus quæſitus ſit, an illicitis? Quæſitus mediis licitis vel in ſuo, vel in alieno inventus eſt. In ſuo inventus totus eſt inventoris, etiam ſi furdum primò emerit ſciens in eo latere theſaurum: quia prior dominus fundi, non fuit dominus theſauri latentis, ut qui nec pars, nec fructus loci eſt, §. 39. & *ibi Harprecht. n. 10. Inſtit. de Rer. diviſ. l. 67. ff. de Rei vindic.* Inventus in loco alieno, ſive publico ſive privato, eſt vel inventus caſu fortuito, vel datâ operâ. Caſu fortuito inventus, puta arando, aut fodiendo, dividitur inter inventorem, & dominum loci. *d. §. 39.* Studiò verò & datâ operâ repertus domino loci totus reddi debet. *l. un. C. de Theſauris.* Interim, quia lex hæc quoad reſtitutionem alterius partis, quæ ob perſecutionem de industria factam aufertur, pœnalis eſt, non obligat inventorem ad ejus reſtitutionem ante ſententiam. *Leſſ. de F. & F. l. 2. c. 5. dub. 1. n. 59.* Quæſitus mediis illicitis, ſeu artibus magicis totus ſiſco vindicatur, ſi in proprio fundo repertus ſit. *d. l. un. & ibi DD.* ſi in alieno, integer pertinet ad dominum loci, nullâ ejus portione ſiſco vindicatâ, ne dominus ex alieno delicto afficiatur damnò contra *l. 155. ff. de R. F.* Ss Ho-

Hodie in multis Europæ locis Reges & Principes sibi afferunt thesauros vel integros, vel pro parte, ubicunque reperti fuerint, quod licitè ab illis fieri probat Molin. *de F. & F. tr. 2. disp. 56. in fin. Zoël. ad ff. de Acquir. rer. dom. n. 31.*

90 Captivitas seu occupatio bellica est modus acquirendi dominium rerum, & personarum in bello justo captarum. §. 17. *Instit. de Rer. divis.* Distinguendum tamen est inter res mobiles, & immobiles: hæ enim occupatæ Reipublicæ, aut Principi, cujus auspiciis, & auctoritate bellum geritur, acquiruntur, ut sunt urbes, oppida, præsidia &c. l. 20 §. 1. *in fin. ff. de Capt. & postlim. l. 31. ff. de Fure fisci.* Res mobiles (nisi pretiosiores sint) statim sunt capientium. d. §. 17. & l. 5. §. ult. *ff. de Acquir. rer. dom.* modo eas in conflictu, vel in continentij occupent: nam quæ devictis & expulsis hostibus reperiuntur, sive mobiles, sive immobiles, juri ac potestati Victoris belligerantis subjiciuntur. Bocet. *tr. de Bello. c. 15. n. 2. & 6. Befold. de Art. jur. & bell. c. 8. n. 3.* Personas hostiles captas quod attinet, hæ olim capientium servi fiebant, d. §. 17. *Inst. de Rer. divis.* generali verò consuetudine inter Christianos recepta non amplius servi censentur, & soluto lytro dimittuntur. *Reces. Imper. de Anno 1570. a. 62.*

91 De Monasteriis, Ecclesiis, ac bonis Ecclesiasticis ab hoste recuperatis, *quasiæris*, an reddi debeant illis ordinibus & personis Ecclesiasticis, à quibus ante hostilem invasionem possidebantur? Affirmativam evincunt irrefragabiles textus. Primus est *in c. qua semel causâ 19. q. 3. ibi: qua semel dedicata sunt Monasteria cum consilio Episcoporum, perpetuo debent manere monasteria.* Secundus *in Clem. qui contingit. 2. in pr. de Religios. domib. ibi: ea, quæ ad certum usum largitione sunt destina-*

ta Fidelium ad illum debent, non ad aliam (salva Sedis Apostolica auctoritate) converti. Tertius *in Trident. sess. 14. de Reform. c. 10. ibi: Regularia beneficia, in titulum Regularibus professis provideri consueti, cum per obitum, aut resignationem, vel aliâs illa in titulum obtinentis vacare contigerit, Religiosis tantum illius Ordinis, & non aliis conferantur.* Quartus habetur *in Synodo 6. Romana ibi: Valde iniquum, & ingens sacrilegium est, ut quacunque, vel pro remedio peccatorum, vel pro salute, vel requie animarum suarum unusquisque Ecclesia contulerit, aut certè reliquerit, de his, quibus hæc maxime servare convenit, Christianis & DEUM timentibus hominibus, & super omnia à Principibus in aliud transferri, vel converti permittatur.* Adde l. cum loca 36. *ff. de Religios. & sumptib. fun.* ubi dicitur: *cum loca sacra capta ab hostibus ab hac calamitate fuerint liberata quasi quodam postliminio reversa, pristino statui restituantur.* Ad hæc *in Constit. Imper. de Anno 1530.* sic statuitur: *Episcopatus, Monasteria, sacra Collegia &c. iis, ad quos de Fure pertinent, restituantur.* Et profectò ipsa ratio naturalis dicat, ut bona per hostilem injuriam Ordini Religioso, aut statui Ecclesiastico ablata denuo restituantur prioribus Dominis, aut eis permittantur, cum velit jura læsa restaurari, & cuilibet, quod suum est, tribui; manserunt autem similia bona prioris ordinis, aut statui: quia per injustam vim de jure naturali alteri jus suum auferri non potest. Confer Roman. Hay *in Astro inextincto q. 1.* ubi hoc placitum scitè & eruditè propugnat. momentis rationum suffulcit, & contra sententiarum oppositos obices averruncat.

Alluvio nil aliud est; quam incrementum latens, quo fundo nostro motu fluminis ita paulatim aliquid adjicitur, ut non

conſtet, quantum quolibet temporis momento eidem acceſſerit. §. 20. *Inſtit. de Rer. diuiſ. l. 7. §. 1. ff. de Acquir. rer. dom.* Cenſetur itaque incrementum ſimile ejuſdem juris cum principali fundo, cui accedit, ut ſi fundus ſit uſufructuarius, incrementum quoque uſufructuarium reputetur. *l. 9. §. 4. ff. de Uſufr.* Et inde, ſi fundus ſit tributarius, & incrementum credatur duraturum, tributum quoque pro rata poteſt augeri; ſi uero fundus ſit liber, & à contributionibus immunis, ſolum incrementum non euadet tributarium. *l. 2. C. de Alluuiouib.*

93 *Aceretio ſive coalitio* definitur, quòd ſit modus acquirendi, quo notabilis pars prædij alieni vi fluminis prædio noſtro adjecta, atque affixa nobis acquiritur. §. 21. *Inſtit. de Rer. diuiſ. d. l. 7. §. 2. ff. de Acquir. rer. dom.* donec perfectè coaluerit, & arbores fortè ſimul auuellæ radices egerint, ea pars adhuc prioris domini manet, ita ut eam & arbores unâ aduectas tollere liceat, ſicut trabes & ligna, quæ uolentiâ fluminis in alienum fundum importantur. *l. 9. §. 1. ff. de Damno infecto. l. ſi quis 4. §. ſin. ff. Si certum petatur.* De cætero nec coalitioni, nec alluuiouis locus eſt, quando certis utriuſque aggeribus incluſum eſt flumen: tum namque, quod ultra aggeres accedit arenæ, pro parte fluminis, ejuſdemque juris habetur, cuius eſt ipſum flumen: quia aggeres efficiunt agros limitatos, qui alluuiouem aut coalitionem non recipiunt. *l. 16. ff. de Acquir. rer. dom.*

In diſquiſitionem uenit: an per alluuiouem, aut coalitionem, detur territorialis iurisdictionis? Videtur quòd non: quia iurisdictionis non inhæret intrinſecè ipſi rei, ſeu fundo materialiter accepto, ſed fundatur in certo quodam, & determinato ſpatio, ſiue deinde illud ſpatium occupet terra, ſiue

ſuccedat aqua: ſiue ibi ſint agri, ſiue excreſcat ſylua. Hoc autem ſpatium in ſe, & formaliter acceptum eſt immutabile, & ſemper æqualiter extenſum, habetque ſuos certos fines, & terminatur quodammodo in puncto imaginario. Igitur etiam iurisdictionis extenſio ſemper erit æqualis & eadem, licet ſubjectum territorium materialiter mutetur, ac conſequenter alluuiouem vel coalitio non erit modus acquirendi iurisdictionem, etſi ſit modus acquirendi dominium.

Infula productio eſt modus acquirendi, 94 quo infula in flumine producta ratione vicini prædij nobis acquiritur §. 22. *Inſtit. de Rer. diuiſ. d. l. 7. §. 3. ff. de Acquir. rer. dom.* Acquiritur uero fluminaris infula ductâ lineâ per medium fluminis pro rata, quæ cuique vicino ad ripam prædij poſſidenti proximè accedit. *l. 29. & l. penult. §. penult. ff. Eod.* dum enim flumen pro rata cuique vicino ad inſulam faciendam aliquid detraxiſſe præſumitur, quid mirum, ſi pro rata huius decrementi ex inſula iterum fiat compenſatio? arg. *l. 1. §. ult. ff. de Aqu. & aqu. plu. arc.* Modò non ſit infula natans & mobilis, quæ publica dicitur in *d. l. penult. §. ult.* Imo hodie etiam inſulas immobiles in flumine publico natas plerumque fiſco cedere, teſtatur Eckolt *ad ff. d. tit. §. 24.*

Aluei derelictus eſt modus acquirendi, 95 quo alueus à flumine derelictus iis acquiritur, qui circa flumen prædia poſſident. *d. l. 7. §. 5. ff. Eod. §. 23. Inſtit. de Rer. diuiſ.* pro modo ſcilicet latitudinis cuiusque agri, quæ prope ripam ſit: cum & hic tantum pro rata iis decreuiſſe præſumat juſ. *d. §. 23.* Quòdſi tamen flumen totum alicujus agrum in alueum immutauerit, veteresque domini flumine deſtituto adhuc appareant, iis reſtituendum foret, quantum ex alueo iſto antea poſſediſſent. arg. *d. l. 7. §. 5. in fin.*

fin. v. vix est, ut obtineat. Nullum quippe jus patitur cum alterius damno locupletari. Neque obstat *d. §. 23.* ubi indistinctè contrarium ponitur, alveum nempe cedere propioribus riparum ejus possessoribus: nam textus unus ex alio explicandus, & quidem ita, ut æquitati quàm maximè accedat interpretatio per *l. 8. C. de Judiciis.*

96 Per *foeturam* acquiritur nobis id, quod ex animalibus dominio nostro subjectis nascitur *§. 19. Instit. de Rer. divis. l. 6. ff. de Acquir. rer. dom.* Quod procedit, licet animal nostrum ex alieno animali conceperit. *l. 5. §. 2. ff. de Rei vindic.* Ratio hujus acquisitionis est, tum quia quælibet res fructificat suo domino: tum quia sicut partus ancillæ, ita etiam foetus animalis ventrem sequitur.

97 *Perceptio fructuum* est modus acquirendi dominium fructuum ex re aliena bona fide possessa perceptorum *§. 35. Instit. de Rer. divis.* Cujus acquisitionis ratio duplex est, una secundaria: nempe cultura & curare. *d. §. 35.* Altera principalis: nempe bona fides, utpote quæ facit, ut bonæ fidei possessor pæne pro domino habeatur. *l. 25. §. 1. ff. de Usuris. l. 48. pr. ff. de Acquir. rer. dom. & l. 36. ff. de R. F.* Quos verò fructus bonæ fidei possessor suos faciat, supra *n. 36. & 64.* insinuavimus.

98 *Implantatio* dominium plantæ illi tribuit, in cujus solo radices egit. *§. 31. Instit. de Rer. divis. l. 7. §. 13. ff. de Acquir. rer. dom.* Hinc si plantes alienam plantam in tuo solo, tua est: si tuam in alieno, illius est, cujus est solum: si tuam in tuo, ita ut radices agat etiam in fundum vicinum, communis erit per *jura citata.* Quod tamen Gregor. Tholosan. *l. 20. c. 9. Syntagmatum* sic accipit, ut tum arbor communis sit, si non solum radices in alienum fundum mittantur, sed simul ipse etiam cau-

dex dimidiatus stet in alieno solo: nam si totus caudex meum solum presserit, & tantum radices agat, & ramos incurvet in alienum, arbor tota mea intelligitur juxta *l. si plures ff. Arbor. furtim casar.* Nec fructus in alienum fundum cadentes dominus fundi colligere poterit, vel me prohibere, quo minùs tertio quoque die ad illos colligendos fundum ingrediar. *l. 1. ff. de Gland. legend.* Potest tamen dominus fundi interdicto contra me agere, ne habeam arborem radicibus vel ramis sibi nocivam, & si emendare negligam, licet ei ramos usque ad altitudinem 15. pedum circumcidere, & radices in solum ipsius mislas succidere, lignumque tollere. *l. 1. ff. de Arborib. cadend.*

Circa *Sationem* est regula, quòd implantationem imitetur, ac dominium seminis sati illi conferat, cujus est solum. *§. 32. Instit. de Rerum divis. l. 9. pr. ff. de Acquir. rer. dom.*

De *Inadificatione* jura statuunt, omne id, quod solo inadificatur, solo cedere *§. 29. & 30. Instit. de Rer. divis.* Ita quidem, ut, si quis in suo solo ex aliena materia edificaverit, ipsi ædificium jure soli acquiratur, neque stante ædificio dominus tigna sua vindicare, aut ad exhibendum agere possit; quia tamen durum foret, nullam actionem eidem esse proditam, hinc Lex 12. tabb. accommodat illi *actionem de ligno juncto*, quâ is, qui tignum alienum adibus junxit, convenitur, ut duplum ejus præstet. *d. §. 29. l. 1. ff. de Tigno juncto.* Ex diverso, si quis in alieno solo ex sua materia domum edificaverit, illius sit domus, cujus & solum est; cum hoc solum discrimine, quòd si quis sciens ædificet in alieno, perdat de juris rigore, & materiam, & operam suam; si verò bonâ fide & ignorans potest repetere impensas, & materiam suam æsti-

estimationem, cum non conveniat alium cum alterius damno locupletari. *d. §. 30. l. ad eod. ff. de Acquir. rer. dom.* Dixi: de juris rigore: nam spectata æquitate etiam malâ fide ædificans adhuc pretium, & expensas aliquas repetere potest per text. in *l. 38. ff. de Petit. heredit. & l. 2. C. de Rei vindic.*

101 Specificatio describitur, quod sit modus acquirendi dominium novæ speciei factæ ex materia vel simpliciter aliena, vel partim propria, partim aliena. *§. 25. Instit. de Res. divis. d. l. 7. §. 7. ff. de Acquir. rer. dom.*

Dicitur I. *nova speciei.* Ad quam non sufficit quæcunque variatio accidentalis, sed tanta sit, necesse est, ut in commercio humano habeatur pro diversa specie entis, & ob id alio nomine substantivo appellatur: ut si quis ex granis frumenti farinam, ex uvis vinum, ex lana vestimentum faciat; non item si ex spicis excutiat frumentum aut lanam nativam tingat: quia excussio frumenti non facit speciem moraliter novam, sed solum latentem detegit. *d. l. 7. §. 7. & tinctura tam parum mutat speciem lanæ, quam si in lutum, aut cænum cecidisset. l. 26. §. ult. ff. Eod.*

Dicitur II. *facta.* Ubi duo desiderantur: primò ut nova species facta sit nomine proprio. *d. l. 7. §. 7. l. 25. l. 27. §. 1. ff. Eod.* Secundo, ut nova species facta sit bonâ fide, hoc est, cum inculpabili ignorantia, materiam alienam esse: quoniam qui scienter ex aliena materia novam speciem facit, intelligitur domino operam suam donare sine ulla obligatione quidquam refundendi. *l. 12. §. 3. ff. Ad exhibend.*

Dicitur III. *Ex materia vel simpliciter aliena, vel partim aliena, partim propria.* Qui ergo ex ejusmodi materia novam speciem bonâ fide, & suo nomine facit, effici-

tur dominus speciei, sed hoc ita, si species illa ad priorem rudem materiam reduci nequeat: tunc enim ob prævalentiam formæ materia quasi extincta esse censetur, in qua proinde prior dominus nihil juris sibi vindicare potest. Secus est, si species facile ad materiam suam reduci possit; quo calu tota species pertinet ad dominum materię: quia materia intelligitur prævalere formæ, cum hæc sit tantum quid accidentale materię. *d. l. 7. §. 7.*

Sed quomodo consulitur domino materiae, si specificator evaluit dominus: quomodo specificatori, si alter factus est dominus speciei? *¶.* Si specificator factus est dominus speciei, datur domino actio in factum ad consequendum pretium materię. *l. 23. §. 5. ff. de Rei vindic.* Quod si non evaluit dominus, eò quod malâ fidei specificator sit, datur contra eum actio ad exhibendum. *l. 12. §. 3. ff. Ad exhibend. rei vindicatio. arg. d. l. 23. ff. de Rei vind. condictio furtiva. l. 13. ff. de Condict. furtivæ & denique actio furti. l. 52. §. 14. ff. de Furtis.* Econtra si dominus materię factus est dominus speciei, juvatur specificator exceptione doli, seu retentione speciei, donec solvatur pretium operæ. *d. l. 23. §. 4. ff. de Rei vindic.*

Confusio fit, quando duorum materię liquidæ, vel liquefactæ sive ejusdem, sive diversi generis permiscentur, ut ab invicem arte humanâ & viâ ordinariâ separari nequeant: ut si vinum miscetur vino, aut melli, vel aurum auro &c. *§. 27. Instit. de Res. divis.* Et siquidem duorum materię ex voluntate dominorum, vel calu fortuito confusæ sint, id corpus commune erit utrique. *d. §. 27. l. 7. §. 8. & 9. ff. de Acquir. rer. dom.* Si verò ex unius solum voluntate ac intentione; tunc si confusio facta est malâ fide, tota massa cedit læso, si-

ne obligatione quidquam refundendi miscenti. arg. l. 53. ff. de R. J. si autem bona fide, tum si ex confusione consurgat nova species irreducibilis ad priorem rudem materiam, discurrendum est sicut de specificatione; si non consurgat, inde communio oritur, & communi dividendo iudicio experiri valent recessuri à communione. l. 3. §. 3. l. 5. §. 1. ff. de Rei vindic.

103 *Permixtio* fit, quando corpora solida, & quæ etiam post mixturam à se invicem discreta manent, suamque singula speciem retinent, inter se miscentur: ut si frumentum misceatur cum frumento. §. 28. *Instit. de Rer. divis.* Et siquidem permixtio facta est voluntate dominorum, acervus ille fit communis. d. §. 28. Si autem casu, vel voluntate unius ex dominis facta sit, communio haud oritur: quia singula corpora in sua substantia durant, hoc est, à se invicem verè separata & discreta manent, etsi discerni nequeat, quæ corpora cuique propria ante commixtionem fuerint. Quilibet ergo retinebit dominium suæ partis, puta, sui frumenti cum alterius frumento permixti: consequenter datur cuilibet actio in rem pro modo, seu quantitate cuiusque frumenti. d. l. 5. princ. ff. de Rei vindic. Notabile est, quod l. 78. ff. de Solut. & liberat. de permixtione pecuniæ statuitur, nimirum, eum qui pecuniam alienam indiscernibiliter misceat cum sua, seu bonâ, seu malâ fide, fieri dominum totius summæ, cum obligatione tamen personali, refundendi alteri pretium æquivalens. Quod specialiter receptum ob quotidianum usum pecuniæ in commerciis, ne ex dominii incertitudine in nummis admittitur innumeris contractus fluctuent, præsertim contractus mutui, & emptionis.

104 *Intextura*, quam quidam *accessionem*, *adjunctionem*, *suffulturam*, aut *fostram* vo-

cant, est modus acquirendi dominium rei alienæ junctæ ad rem nostram principalem. §. 26. *Instit. de Rer. divis.* accessorium enim cedit principali, & adjunctum subiecto, esto adjunctum pretiosius sit re, cui junctum est. l. 19. §. 13. ff. de Auro & argento leg. Igitur qui statux suæ alienum brachium; mensæ alienum pedem; lecto alienum fulcrum; annulo alienam gemmam; vesti alienam purpuram; vehiculo alienam rotam; navi alienam tabulam &c. bonâ, malâve fide jungit, efficitur dominus rei junctæ, cum obligatione tamen refundendi læso pretium suæ materiæ. d. §. 26. & ibi Vinnius l. 23. §. 2. ff. de Rei vindic.

Per *scripturam* acquiritur dominium characterum ei, in cuius materia scribuntur; ac proinde licet literæ aureæ sint, chartæ tamen, seu membranæ cedunt. §. 33. *Instit. de Rer. divis.* Observant autem communiter DD. hujus §. decisionem per consuetudinem immutatam esse, & hodie potius chartam scripturæ, quam econtra scripturam chartæ cedere, quod vel maxime obtinebit, si opus aliquod egregium scriptum, aut literis æneis impressum foret. Mynsing. add. §. 33. n. 5.

Per *picturam* acquiritur dominium tabulæ: qui enim in aliena tabula pingit, & tabulæ, & picturæ dominus erit. l. 9. §. 2. ff. de Acquir. rer. dom. §. 34. *Instit. de Rer. divis.* Excipe: nisi tabula sit pretiosior picturâ. l. 23. §. 3. ff. de Rei vind. Quod si pictura non tabulæ, sed rei immobili v. g. muro sit super inducta, tunc utriusque picturæ suo subiecto cedit, non econtra: quia ejus veluti gratiâ adjecta est, ut ornatio fieret. l. cum aurum §. perveniamus ff. de Auro & argent. leg.

Denique *traditio*, vel potius rei traditio apprehensio est modus acquirendi dominium rei ex iusta causa à domino traditæ, tra-

traditionibus namque, & usu capionibus rerum dominia transferuntur. l. 20. C. de pactis. Neque tantum verà, sed etiam ficta traditione verum dominium quaeritur. §. 44. & 45. Instit. de Rer. divis. l. 79. ff. de Solutionib. l. 74. ff. de Contrab. empt. l. 1. C. de Donation. Modò quinque concurrant.

108 Primum est, ut subsit iusta traditionis causa, id est, talis, quae ex natura sit sufficiens ad transferendum dominium v. g. emptionis, donationis &c. nunquam enim nuda traditio dominium transfert. l. 31. ff. de Acquir. rer. dom. l. 28. & ibi DD. ff. de V. O. An verò causa, ex qua traditio fit, vera sit, an solum putativa, nil refert: Unde qui per errorem solvit indebitum, verè transfert dominium in accipientem. §. 1. Instit. quib. mod. re contrab. oblig. l. ex his l. dominus ff. de Condiict. indeb.

109 Secundum, ut tradens sit dominus habens liberam rerum administrationem. Non pupillus aut minor. t. t. Instit. Quib. alien. lic. vel non. Neque non dominus, qui praeter facultatem usucapiendi nihil transferret arg. l. nemo plus ff. de R. F. l. alienatio ff. de Contrab. empt. Nisi is, qui domini non est, rei alienandae, transferendaeque potestatem per mandatum, vel speciale, vel generale cum libera à domino acceperit. §. 42. & 43. Instit. de Rer. divis. l. 9. §. nihil autem ff. de acquir. rer. dom.

110 Tertium requisitum est voluntas, & consensus tam dantis, quam accipientis in rem, quae traditur l. 55. & 57. ff. de Obligat. & action. in rem, inquam, quae traditur: nam cum in rem, quae traditur, consentiamus, in causis verò tradendi dissentiamus, adhuc transibit dominium rei traditae, modò utrinque interveniat causa idonea ad translationem dominii. l. 36. ff. de Acquir. rer. dom. Cui non est contraria l. 18. ff. de Reb. credit. quia haec agit de constituenda ob-

ligatione, ad quam omnino consensus requiritur; d. l. 36. verò de dissolvenda, ubi consensus adeò necessarius haud est.

Quartum est, ut res tradita sit vacua à possessione alterius. l. 8. C. de Actionib. empt. vend. l. 2. §. 1. l. 3. ff. Eod. l. 13. C. de Distract. pignor. Etenim tunc in potestatem domini rediisse dicendum est, cum possessionem ejus nactus sit iuste, ut avelli non possit. l. 4. §. tunc in potestate ff. de Usucap. nec videtur possessionem adeptus is, qui ita nactus est, ut eam retinere non possit. l. 22. ff. de Acquir. possess. Dissentit Jason. in l. 22. n. 20. C. de Pactis.

Quintum est, ut traditio facta sit sine conditione tacita vel expressa: omnis enim conditio suspendit, nec ante ejus eventum debetur arg. l. 41. ff. de Condit. & Demonstrat. Hinc ex emptione, licet tradiderit, non tamen purè tradidisse praesumitur, nisi vel fides habita appareat de pretio expressa pacti adjectione, determinatione dici solutioni praefixi, admissione fidejussoris &c. vel alia ratione satisfactum sit. arg. l. 5. §. 1. ff. de Praescript. verb. §. 41. Instit. de Rer. divis. ideoque, antequam emptor pretium solverit, vel aliò modò satisfecerit, venditor dominus manet, adeò ut rem vindicare possit, & prioribus emptoris creditoribus in ipsa re vendita de jure communi potior sit per l. 5. §. 17. ff. de Tributor. act. l. 16. ff. de in rem verso.

Et hi sunt circiter modi naturales acquirendi dominium. Modi acquirendi civiles & quibus de jure Civili dominia quaeruntur, sunt praescriptio, donatio mortis causa, legatum, fideicommissum, & successio tam civilis, quam pratoria, tam ex testamento quam ab intestato: de quibus alibi.

§. V.

Subjectum proprietatis, seu dominii est sola natura rationalis. S. Th. 2. 2. q. 64. a. 1. Less.

Less. de *J. & F.* l. 2. c. 4. dub. 1. cum communi. Ratio est: quia ad dominium requiritur facultas disponendi pro libitu. Ergo qui actuum suorum dominus esse potest; nemo autem est dominus suorum actuum, quam qui ratione, & libero arbitrio præditus est.

¶ 114 *Quæres I.* An amentes & parvuli ante usum rationis dominii sint capaces? quod indubitanter affirmandum: tum per text. ad *Galatas* 4. v. 5. quanto tempore hæres parvulus est, nihil differt à servo, cum sit dominus omnium: tum idè, quòd licet actus dominii requirat usum liberi arbitrii, ad dominium tamen habituale sufficiat potentia liberi arbitrii, tanquam fundamentum, quæ amentibus & parvulis non deest.

¶ 115 *Quæres II.* Sitne capax dominii, homo in peccato mortali existens? Negarunt Wicleffus, & Joannes Hus hæretici, qui fundamentum dominii (præsertim jurisdictionis) ponebant charitatem, ac ipsam prædestinationem; quam hæresin, & errorem damnavit consilium Constantiense sess. 8. & 55. & satis refellitur ex S. Scriptura, in qua inter Reges ac Principes recensentur etiam peccatores, præcipiturque, ut eis reddatur honor, obsequium, tributum, ut monet D. Paulus ad *Rom.* 13. D. Petrus *Epist.* 1. c. 2. imò Christus ipse *Matth.* 23. asserit, obediendum esse Scribis & Pharisæis, licet essent peccatores. Et quanta foret rerum confusio, si earum dominia non essent nobis certius nota, quam sit charitas: Molin. *tr.* 2. de *J. & F.* disp. 12.

¶ 116 *Quæres III.* Num duo ejusdem rei dominium simultaneum in solidum habere possint? Non esse possibile tale dominium simultaneum saltem permanens & stabile, perspicue habetur in l. 5. §. 15. ff. *Commodati* ibi: *duorum in solidum dominium*

vel possessionem esse non posse. idque com Jurisperitis supponunt plerique Theologi. At acerrima hos inter concertatio est, utrum detur duplex hujusmodi dominium instantaneum, pro instanti, vel puncto alienationis? Affirmativam sustinet Cardinal. de Lugo *disp.* 3. de *Incarnat.* sect. 1. & de *Jure & Just.* tom. 1. *disp.* 2. sect. 2. Negativam strenuè cum communi propugnât Clariss. P. Paulus Mezger de *Natura & objecto justit.* c. 5. §. 2. n. 3. in cujus castra intrepidè transeo.

§. VI.

Materia seu objectum proprietatis, actus dominii sunt res omnes, liberæ hominum dispositioni, & usui subiectæ: mobiles, & immobiles; animatæ, & inanimæ; & non tantum res corporales, sed etiam incorporeales per text. in l. 3. ff. *Si ususfr. per.* & in l. 15. §. 8. ff. *Quod vi, aut clam.*

Dubitatur I. An homo possit habere dominium in alterum hominem? Affirmo: quia etsi jus naturæ servos nesciverit: cum jure naturali omnes liberi nascerentur. Text. in l. 4. ff. de *J. & F.* nihilominus jure Gentium introductum fuit, ut homini in hominem daretur potestas, & jus servitutis loco beneficii, quod victores præstabant in bello captis, dum eos per humanitatem servarent. Quando autem servitus in §. 2. *Instit. de Jure person.* contra naturam esse perhibetur, id non eo sensu accipiendum est, quasi sit contra jus naturæ positivum, seu contra prohibitionem naturæ, & rectæ rationis: sed quatenus est contra jus naturæ negativum, vel contra primariam naturæ intentionem, ut quæ ex se intendit communem omnium libertatem, tum hominum, tum rerum.

Dubitatur II. An homo sit dominus vitæ, ac membrorum suorum? Negant passim DD. cum S. Th. 2. 2. q. 64. a. 5. ad 1. & 3. probant

bântque ex Deuteron. 32. v. 39. ubi DEUS dicit: *videte, quòd ego sim solus, & non sit alius DEUS prater me: Ego occidam, & ego vivere faciam.* & clariùs ex Sapient. 16. v. 13. *Tu enim es domine, qui vita & mortis habes potestatem, & deducis ad portas mortis, & reducis; homo autem occidit per malitiam.* Id ipsum innuit text. in l. 13. ff. ad Leg. Aquil. ibi: *quoniam Dominus membrorum suorum nemo videtur.* Accedit ratio naturalis: nam illud, quod prærequiritur ad dominium, non potest cadere sub dominium; sed vita, & membra hominis prærequiruntur ad dominium: pertinent enim ad constitutionem hominis: qui est subjectum domini: ergo sub dominium hominis non cadunt, sed solius DEI. Attamen, quia DEUS vitæ & membrorum usum homini concedit, illorum uluarius & custos rectè dicitur.

Dubitatur III. Sitne homo dominus famæ, ac honoris? Negant Sylvester, Cajetanus, & alii, moti hac maxime ratione. Homo non minùs peccat se ipsum diffamando, quam se occidendo, aut mutilando. Ergo sicut homo non est dominus vitæ, aut membrorum, ita nec est dominus famæ. Unde S. August. relatus in c. 10. causâ 12. q. 1. *Qui fidens conscientia sua negligit famam suam, crudelis est.* Verùm verius est, hominem quemlibet (etiam Religiosum) verè esse dominum honoris sui & famæ: tum quia homo propriâ industriâ, virtute, & meritis sibi famam, ut reliqua bona externa, comparat: tum quia potest se ipsum variis casibus diffamare v. g. ad petendum consilium, ad restituendam alteri famam ablatam, ad superbiam reprimendam ac propriam humiliationem: tum quia nonnunquam potest laudabiliter detractori condonare restitutionem famæ, ut advertit S. Th. 2. 2. q. 73. a. 4. ad 1. dicens: in

arbitrio esse detrimentum sua fama pati, nisi hoc vergat in detrimentum aliorum. In contrarium adducta ratio id fere solùm probat, quòd homo debeat esse studiosus suæ famæ, nec temerè illam prodigere, & alioquin peccet peccato prodigalitatís, sicut si pecunias prodigè expendat.

§. VII.

Forma proprietatis, seu domini statim 123
jure reali, de re aliqua tanquam sua disponendi, nisi lex obstiterit.

§. VIII.

Finis, ob quem rerum dominia intro-
ducta sunt, est, ut litium, atque sollicitudinis esset finis; communio namque discordias parit. *l. si non sortem §. si certum ff. de Condict. indeb.*

§. IX.

Effectus proprietatis, seu domini est 125
varius. **Primus**, quòd dominus re sua liberè possit uti, vendendo, vel quocunque modo alienando. §. 40. *Instit. de Rer. divis. quin & abuti. l. 55. ff. de Condit. & demonstrat.* nam suæ rei quisque moderator, & arbiter. *l. 21. C. Mandati.* Fallit tamen hæc doctrina, si lex, vel salus populi resistat: expedit enim Reipublicæ, ne re suâ malè quis abutatur. §. *fin. Instit. de his, qui sui vel alien. jur. sunt. l. 41. §. 3. ff. de Legat. 1.*

Secundus, quòd invito auferri nequeat, 126
quod jure quisque tenet. *l. omnes §. 1. l. id quod nostrum ff. de R. J.* Idque adeo verum est, ut ne Princeps quidem de plenitudine potestatis alicui rem suam auferre sine justa publicæ utilitatis, vel necessitatis causa possit: cum & Principes justitiæ debitores sint. Harprecht *ad pr. Institut. de Rer. divis. n. 49.* Imò ut domino pro conservandis rebus, patrimoniòque proprio defendendo, si res aliter ab invasione, furto, aut rapina defendere nequeat, inva-

forem occidere liceat. P. Engel ad Tit. de Homicidio n. 22.

127 *Tertius* effectus est, quod res pereat suo domino. De quo DD. in §. *fin. Inst. de quib. mod. re contrah. oblig.* Hoc tamen universaliter non procedit: periculum enim rei emptæ pertinet ad emptorem tantum, non ad venditorem. l. *id, quod nostrum ff. de Pericul. & commodo rei vend.*

128 *Quartus*, quod dominus in rebus suis omnibus creditoribus præferatur. De quo Gail. 2. *observ. 15.*

129 *Quintus*, quod si utraque pars in spoliatorio pares probationes habeat, & ejusdem temporis paritas detur, ea pars vincat quæ dominium & titulum probat: nam possessio titulata magis justificatur per viam rationis. c. *licet causam & ibi Panor. de Probat.*

130 *Sextus*, & palmaris domini effectus est in rem actio, seu iudicium petitorium, quo dominus amissa possessione rem suam vindicare potest. l. 23. *ff. de Rei vindic. l. 25. ff. de O. & A.* Sed huic, & aliis effectibus diutius immorari, nunc non vacat.

TITULUS XIII.

De Restitutione spoliatorum.

SUMMARIA.

1. Restitutionis spoliatorum definitio. 2. species.
3. & causa, ex qua descendit.
4. 5. 6. Quibus, 7. 8. 9. adversus quos. 10. 11. & quarum rerum nomine detur hæc restitutio?
12. 13. Qua probanda sint, ut indulgeatur?
14. usque 20. Spoliatus regulariter ante omnia est restituendus.
20. 21. Spoliato una cum re etiam fructus sunt restituendi.

AD causam possessionis, de qua Tit. præcedenti disputavimus, pertinet *Restitutio spoliatorum*, de qua in præsentia,

§. I.

Definitur restitutio spoliatorum, quod sit remedium recuperandæ possessionis, quod agitur, ut ante omnia pristina possessio rei spoliata cum omni causa restituatur.

§. II.

Dividitur in tres species. *Prima dicitur interdictum: unde vi:* à verbis initialibus edicti prætorii, quo is, qui vi dejectus est de possessione rerum immobilium agit contra spoliatorem ipsum ad possessionem intervertam recuperandam. l. 1. l. 7. *ff. de Vi & vi arm.* Ratione rerum mobilium non competit hoc interdictum, sed actio vi bonorum raptorum, vel furti, vel ad exhibendum. d. l. 1. §. *illud 6. l. 3. §. 15. ff. Eod. de vera species est conditio, seu remedium et c. saepe contingit 18. h. t.* quod simile interdico *unde vi*, & supplet, quod in illo deficit: eo enim spoliatus potest convenire non tantum ipsum spoliatorem, sed quemcunque possessorem rei spoliatae, spoliatoris conscium, sive immediate à spoliatore, sive mediate etiam à possessore bonæ fidei intermedio spoliium acceperit. *Tertia appellatur remedium redintegranda ex c. redintegranda causa 3. q. 1.* quod cæteris est plenius, ac cum aliis concurrat; datur enim cuivis, qui de re aliqua, seu mobili, seu immobili vi dejectus est, vel quovis modo sine justa causa spoliatus, sine ulla temporis præfinitione, adversus quemlibet possessorem etiam bonæ fidei. P. Henricus Wagnereck ad c. 1. h. t.

§. III.

Causa efficiens restitutionis spoliatorum est vel proxima, vel remota. *Proxima* est obligatio; *Remota* delictum, puta, spoliium, quod est privatio possessionis vel quæ rei alicujus, aut juris vi aut dolò malò alterius, vel inutili iudicis sententiâ facta. Ita que si iudex prorsus sit incompetens, aut,